

دوره نهم - سال چهارم

شماره چاپ: ۱۶۰۴

تاریخ چاپ: ۱۳۹۴/۸/۱۹

شماره ثبت: ۶۲۱

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور»

۲. ماده (۱۱) تا (۲۸)

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۴۵۶۸-۲

آذرماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	مقدمه .....
۱	۱. شیوه تنظیم لایحه: «قانونگذاری تجمیعی» یا «قانونگذاری پراکنده» .....
۲	۲. برخی نکات مهم .....
۳	۳. ارزیابی احکام لایحه تنظیم برخی احکام برنامه‌های توسعه کشور .....
۳	ماده (۱۱) - یکپارچه‌سازی، ساماندهی و رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور .....
۸	ماده (۱۲) - برخی وظایف سازمان نقشه برداری کشور .....
۸	ماده (۱۳) - تشکیل شورای گفتگو .....
۱۰	ماده (۱۴) - تکلیف اعضای اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون در واریز چهار در هزار سود پس از کسر مالیات به حساب اتاق‌های مذکور .....
۱۰	ماده (۱۵) - تنظیم تعهدات ارزی .....
۱۱	ماده (۱۶) - مجوز انتشار اوراق مالی توسط شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها .....
۱۲	ماده (۱۷) - نحوه تشکیل صندوق توسعه ملی، وظایف و موارد مرتبط با آن .....
۲۹	ماده (۱۸) - نحوه تداوم فعالیت حساب ذخیره ارزی (حاصل از عواید نفت) .....
۳۳	ماده (۱۹) - تعیین سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی .....
۳۵	ماده (۲۰) - ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی .....
۳۷	ماده (۲۱) - ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار .....
۳۹	ماده (۲۲) - به تصویب هیئت وزیران رسیدن نحوه تعیین بانک عامل بنگاه‌ها، مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی برای دریافت خدمات بانکی .....
۴۱	ماده (۲۳) - نحوه اداره امور بانک مرکزی و برخی وظایف و امور مربوطه .....
۴۵	ماده (۲۴) - ممنوعیت برقراری موانع غیرتعرفه‌ای فنی برای واردات .....
۴۷	ماده (۲۵) - جواز صدور کلیه کالاها و خدمات بجز موارد ذکر شده .....
۵۱	ماده (۲۶) - جواز تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت ... ..
۵۵	ماده (۲۷) - بلامانع بودن خرید کالا یا خدمات از طریق بورس بدون رعایت تشریفات قانون برگزاری مناقصات .....
۵۷	ماده (۲۸) - جواز مشارکت شرکت‌های بیمه خارجی با شرکت‌های بیمه تجاری داخلی .....

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور»
۲. ماده (۱۱) تا (۲۸)

مقدمه

در «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» که به شماره ثبت ۶۲۱ که در تاریخ ۱۳۹۴/۸/۵ اعلام وصول شده است، برخی از «احکام دائمی» قوانین برنامه توسعه پیشین (به‌ویژه قانون برنامه پنجم توسعه) در قالب یک لایحه تجمیع شده است. در این لایحه، مفادی از قوانین برنامه توسعه پیشین که طبق نظر کارشناسی دستگاه‌ها، ضرورت وجود آنها در قالب قانون دائمی تشخیص داده شده و یا به هر دلیل در قوانین متعدد برنامه توسعه تکرار شده‌اند، گردآوری و به مجلس تقدیم شده است. در مقدمه توجیهی لایحه مزبور تصریح شده است که هدف اصلی ارائه این لایحه عبارت است از:

۱. رفع مشکل «حجیم شدن برنامه‌های مذکور با تکالیف متعدد برای دولت» در اثر تکرار «احکامی با ماهیت دائمی بنا بر ضرورت در برنامه‌های توسعه».
۲. احصای احکام دائمی قوانین برنامه‌ها که بستر توسعه را فراهم می‌سازند.

۱. شیوه تنظیم لایحه: «قانونگذاری تجمیعی» یا «قانونگذاری پراکنده»

روش تنظیم این لایحه، روشی است که پیش‌تر نیز توسط دولت و مجلس مورد استفاده قرار گرفته که می‌توان آن را روش «قانونگذاری تجمیعی» یا «قانونگذاری پراکنده» نامید. براساس یکی از شقوق این روش، احکامی به قوانین متعدد در قالب یک قانون اصلاح می‌شوند یا احکامی به آن قوانین متعدد الحاق می‌شود. برای مثال می‌توان به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و قانون الحاق موادی به «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ با اصلاحات بعدی آن» مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ اشاره کرد؛ همچنین اخیراً قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ بر اساس این روش به تصویب رسید. دو قانون اخیرالذکر که به قوانین «تنظیم ۱ و ۲» مشهور شده‌اند،^۱ حاوی تکالیف متعدد برای نهادها و دستگاه‌های اجرایی در خصوص امور مالی، بودجه‌ای و استخدامی هستند. به همین ترتیب، در قانون رفع موانع تولید

۱. طبق ماده (۸۶) قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، «عنوان «قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴ و اصلاحات بعدی آن» به «قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)» تغییر می‌یابد».

رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱، مفاد متعددی از ۱۳ قانون در حوزه‌های مختلف از جمله کار، گمرک، تأمین اجتماعی و مالیات اصلاح شد. چنین قوانینی که از حیث تعداد، صرفاً یک یا دو قانون به مصوبات مجلس اضافه می‌کنند، تأثیری چشمگیر و اساسی در محتوای نظام حقوقی بر جای می‌گذارند. برای مثال، صرفاً به‌موجب قانون تنظیم مصوب ۱۳۸۰ و الحاقی (۱) مصوب ۱۳۸۴، مشتمل بر ۱۱۴ ماده در قانون اصلی و ۶۹ ماده در قانون الحاقی (۱)، بسیاری از احکام و مقررات مهم، به‌ویژه در حوزه مالی متأثر شده‌اند که باید احتمال نسخ‌ها و اصلاحات ضمنی را نیز به این تأثیرات افزود.

احکام تجمیع شده در لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور، اولاً فاقد نشانی از قانون اصلی که از آن برگزیده شده‌اند، می‌باشد؛ ثانیاً معلوم نیست مفاد پیشنهادی قرار است که کدام قانون یا قوانین را اصلاح کنند یا به کدام قانون یا قوانین الحاق شوند. بدین ترتیب، این لایحه واجد ایرادات اساسی در نحوه تنظیم دستکم به لحاظ شکلی است. بر اساس ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، «طرح‌ها نیز همانند لوایح، باید دارای موضوع و عنوان مشخص باشند... و همچنین دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان طرح نیز باشند». همین حکم در خصوص لوایح قانون در ماده (۱۳۵) قانون مزبور مورد تصریح قرار گرفته است. بر این اساس، لازم است عنوان طرح و یا لایحه مشخص بوده و دارای موادی متناسب با عنوان باشند. عنوان لایحه موضوع این گزارش، «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» است و علی‌الاصول باید مواد این لایحه دارای ماهیت برنامه‌ای باشند. علاوه بر این، یکی از عناصر ذاتی ماهیت برنامه‌ای داشتن لایحه، موقت بودن احکام لایحه است؛ حال آنکه چنین خصوصیتی در این لایحه دیده نمی‌شود و بلکه به تصریح مقدمه این لایحه، «احکام دائمی برنامه‌ها» در این لایحه گردآوری شده است و این خود متناقض‌نماست؛ زیرا برنامه اصولاً باید موقتی باشد و نمی‌توان احکام برنامه را دائمی تلقی کرد.

۲. برخی نکات مهم

- می‌توان یکی از عناصر ذاتی قانون «برنامه» را «موقتی بودن» آن دانست؛ لذا حکم برنامه‌ای لزوماً و ذاتاً باید موقت باشد. همان‌طور که نباید در قوانین برنامه‌ای، حکمی با ماهیت غیربرنامه‌ای (دائمی) آورد، نباید در قوانین غیربرنامه‌ای نیز حکم برنامه‌ای آورد. در غیر این صورت، بر اساس مواد (۱۳۱) و (۱۳۵) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، چنین طرح یا لایحه‌ای که ماهیت عنوان آن با ماهیت مفادش متناسب نباشد، مخالف با آیین‌نامه داخلی مجلس بوده و براساس بند «د» ماده (۱۲۱) قانون مزبور، جهت تصویب نیاز به رأی دوسوم نمایندگان دارد.

- به‌طور کلی احکام این لایحه از دو حال خارج نیستند: یا ماهیت برنامه‌ای دارند که باید ضمن لایحه برنامه تقدیم مجلس شود و یا ماهیت برنامه‌ای ندارند که باید اصول قانونگذاری در خصوص آنها به این

شرح رعایت شود:

اولاً طبق مواد (۱۲۱) بند «د» و (۱۸۳) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، اصلاح و تصویب قوانین برنامه نیاز به رأی دوسوم نمایندگان دارد. در صورتی که احکام برنامه پنجم در زمان اعتبارشان در این لایحه اصلاح شوند، باید نصاب مذکور رعایت شود و یا اینکه به صراحت، زمان اعتبار احکام این لایحه از زمان پایان اعتبار قانون برنامه پنجم اعلام شود.

ثانیاً از آنچه گفته شد می‌توان چنین نتیجه گرفت که تبدیل لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور به قانون، به شکل‌گیری قانونی هم‌وزن قوانین برنامه توسعه پیشین منجر خواهد شد و نظام حقوقی کشور را که هم‌اکنون نیز به دلیل ناکامی در به انجام رساندن فرآیند تدوین و تنقیح قوانین و مقررات، آشفته و مبهم است، بیش از پیش مغشوش خواهد کرد. این روش قانونگذاری، به آسیب‌هایی همچون تورم قوانین و پراکندگی قانونگذاری منجر خواهد شد که آسیب‌های جدی برای تحقق حاکمیت قانون در کشور محسوب می‌شود.

پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها رد کلیات این لایحه بود، اما با توجه به تصویب کلیات لایحه توسط کمیسیون، درباره مواد لایحه پیشنهادهای اصلاحی ارائه شده است. گزارش حاضر دومین گزارش درباره مواد این لایحه است.^۱

۳. ارزیابی احکام لایحه تنظیم برخی احکام برنامه‌های توسعه کشور

ماده (۱۱) – یکپارچه‌سازی، ساماندهی و رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور

۱. ماده پیشنهادی دولت

به منظور یکپارچه‌سازی، ساماندهی و رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور:

الف) مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور است.

ب) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های اجرایی نسبت به تهیه برنامه ملی آماری کشور مبتنی بر فناوری‌های نوین با رعایت استانداردها و ضوابط تولید و انتشار آمارهای رسمی، استقرار نظام آمارهای ثبتی و استقرار و تغذیه مستمر پایگاه اطلاعات آماری کشور اقدام نماید. این برنامه با پیشنهاد مرکز آمار ایران و تصویب شورای عالی آمار ایران برای دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراست.

ج) به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود در حدود وظایف قانونی خود و در چارچوب ضوابط و استانداردهای مورد تأیید شورای عالی آمار نسبت به تولید آمار تخصصی حوزه مربوط به خود اقدام

۱. گزارش اول تحت عنوان، «اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» ۱. ماده (۱) تا (۱۰) به شماره مسلسل: ۱-۱۴۵۶۸ انتشار یافته است.

نمایند. نظارت بر حسن اجرای این ماده برعهده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و در صورت تفویض با معاونت ذیربط آن (مرکز آمار ایران) است.

۲. ویژگی‌های نظام آماری کارآمد

نظام آماری متشکل از مجموعه سازمان‌ها، ادارات، مؤسسات و به‌طور کلی واحدهایی است که در کشور به برنامه‌ریزی، جمع‌آوری، استخراج، انتشار، تجزیه و تحلیل و آموزش عملی آمار می‌پردازند که به دو دسته متمرکز و غیرمتمرکز تقسیم می‌شود. **نظام آماری متمرکز**، به معنی تمرکز کلیه فعالیت‌های آماری در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی در سازمانی واحد است که در آن هیچ یک از سازمان‌های دولتی در جمع‌آوری و انتشار آمار دخالت ندارند، اما **نظام آماری غیرمتمرکز** به معنی آن است که فعالیت‌های آماری، بسته به طبیعت خود توسط سازمان‌های مختلف دولتی انجام می‌گیرد و هر سازمان مسئولیت کامل جمع‌آوری و انتشار ارقام مربوط به فعالیت‌های خود را برعهده دارد. در نظام آماری غیرمتمرکز، عموماً دفتر خاصی مسئولیت هماهنگی، کنترل بودجه و نظارت بر فعالیت‌های آماری دستگاه‌های مختلف را عهده‌دار است.^۱

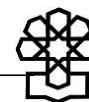
با توجه به تعریف تبیین شده از نظام‌های آماری متمرکز و غیرمتمرکز، ابهام در قرارگیری نظام آماری موجود کشور در یکی از دو طبقه‌بندی فوق‌الذکر وجود دارد. در ایران، وزارتخانه‌ها و سازمان‌های اجرایی مختلف با داشتن واحدهای آماری نسبت به جمع‌آوری و انتشار آمارهای تخصصی اقدام می‌کنند ضمن اینکه مرکز آمار ایران نیز طبق قانون مرکز آمار ایران (مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰) علاوه بر اجرای سرشماری‌ها و نمونه‌گیری‌ها، تهیه حساب‌های ملی، شاخص‌های قیمت و تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌های آماری را بر عهده دارد.

بدون تردید داشتن نظام آماری کارآمد و کارآ یکی از نیازهای ضروری برنامه‌ریزی هر کشوری است. برای اینکه نظام آماری از کارآمدی برخوردار باشد باید دارای برخی ویژگی‌ها باشد که **اهم** آنها شامل موارد زیر هستند که متأسفانه نظام آماری کشور دارای بسیاری از این ویژگی‌ها نیست.

- **ارائه بهنگام آمار:** ارائه به‌موقع آمار باعث به‌کارگیری به‌موقع توسط مصرف‌کنندگان و اعتباربخشی نهاد آماری می‌شود.

- **شفافیت در آمار ارائه شده:** شفافیت در ارائه آمار به معنی تعریف دقیق آمار، حوزه کاربردی آن و روش تدوین آن می‌باشد.

۱. اصلاح نظام آماری کشور (۱): پیشینه و وضعیت کنونی نظام آماری کشور، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

- برخورداری از همخوانی زمانی: به این معنی که اطلاعات آماری باید در طول زمان با چارچوبی سازگار ارائه شده و پیشرفت آگاهی‌های بشری در کلیه زمینه‌ها از جمله دریافت و ثبت اطلاعات آماری باعث گسستن پیوند بین گذشته و حال نشود.

- رعایت مفاهیم آماری درست و محک‌زده شده: به این معنی که مفاهیم آماری با ضوابط محک‌زده شده بین‌المللی سازگار باشند تا علاوه بر اعتبار بین‌المللی، در هنگام مقایسه با کشورهای دیگر نیز سازگاری داشته باشد.

- برخورداری از قابلیت تفسیر دلایل تغییر در روش گردآوری یا تدوین اطلاعات.

- برخورداری از قدرت و قابلیت مدیریت اطلاعات آماری: به این معنی که نهاد آماری باید بتواند اطلاعات آماری تهیه شده توسط سازمان‌های دیگر را از نظر محتوا و کیفیت زیر پوشش و نظارت خود قرار دهد.

- ایجاد اعتماد در عموم از راه رعایت شرط رازداری و حفظ اطلاعات شخصی.

- برخورداری از استقلال: به این معنی که نظام آماری، آمارساز و توجیه‌کننده اعمال و سیاست‌های یک سازمان دولتی نباشد.

۳. مشکلات نظام آماری کشور

نظام آماری کشور در حال حاضر دارای مشکلات متعددی است که نباید از آنها غافل شده و اهم آنها عبارتند از:

- فقدان سیاست کلی آماری (در ادارات آمار وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی).
- کمبودها و حفره‌های آماری (مانند آمار اشتغال).
- وجود موازی‌کاری در تولید آمار (برای مثال حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت هم توسط مرکز آمار و هم توسط بانک مرکزی تولید و منتشر می‌شود)^۱
- عدم انتشار بهنگام آمار و نبود تقویم زمانی مشخص و الزام‌آور برای انتشار آمار.
- عدم شفافیت لازم در روش‌ها و پایه‌های آماری (برای مثال در مورد حساب‌های ملی فصلی نیاز است تا همزمان با انتشار نتایج حساب‌های فصلی، روش‌ها و آمارهای مورد استفاده در این نتایج نیز به‌صورت شفاف گزارش شود).
- کمبود نیروی انسانی متخصص.

---

۱. قابل ذکر است که در بند «ه» ماده (۳) قانون مرکز آمار ایران مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰ یکی از وظایف مرکز آمار ایران محاسبه حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت است که البته تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور عملی نسبت به مسئولیت خود در تهیه حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت عمل نکرده است ضمن اینکه تهیه حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت در چارچوب وظایف بانک مرکزی تعریف نشده است. در قانون مرکز آمار ایران با وجود تأکید بر مسئولیت مرکز آمار در خصوص تهیه حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت، این وظیفه برای سایر نهادها محدود نشده است.

- ناهماهنگی کامل بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان آمار و تولید آمارهایی که گاهی کاربرد ندارند.
- نفوذپذیری آمارها (ادارات آمار در دستگاه‌های دولتی تحت نظارت فنی و اداری مدیریت سازمان متبوع قرار دارند و به ناچار تحت تأثیر هدف‌های توجیهی و تبلیغی دستگاه مربوطه عمل می‌کنند).

۴. مزایا و معایب ماده (۱۱)

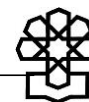
مزایا:

- هماهنگی کامل تهیه آمارهایی نظیر حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت با وظایف ذاتی و تشکیلات سازمانی مرکز آمار ایران.
- تهیه آمار توسط نهادی تخصصی (مرکز آمار ایران نهاد تخصصی آماری است در حالی که نهادهای دیگر به‌ویژه بانک مرکزی از نظر تشکیلات سازمانی با یک نهاد تخصصی آماری متفاوت هستند).
- برخورداری آمارهای مرکز آمار ایران از سطح تفصیلی و پوشش بیشتر در قیاس با آمارهای بانک مرکزی.
- مسئول و پاسخگو بودن یک نهاد مشخص (مرکز آمار ایران) در قبال آمار ارائه شده.
- عدم سردرگمی مصرف‌کنندگان آمارها.
- جلوگیری از استفاده به تناسب شرایط و مصالح از آمارهای نهادهای مختلف توسط مصرف‌کنندگان آمارها.
- جلوگیری از دوگانگی در اعلام آمار.

معایب

- عدم ارائه مسنجم و یکپارچه آمارهای تهیه شده توسط مرکز آمار ایران (به‌طور مشخص هیچ نشریه ادواری خاصی برای ارائه مسنجم آمارهای اقتصادی توسط مرکز آمار ایران منتشر نمی‌شود).
- تأثیرپذیری ارائه آمار توسط مرکز آمار ایران در برخی مقاطع از شرایط و مصالح علیرغم وظایف قانونی این نهاد (برای مثال می‌توان به سکوت این نهاد در ارائه آمار رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ اشاره کرد).
- عدم برخورداری مرکز آمار ایران از سری‌های زمانی بلندمدت به ویژه در زمینه شاخص‌های قیمت.
- از دست رفتن تجربه طولانی و سرمایه ملی مربوط به محاسبه حساب‌های ملی (از سال ۱۳۳۸) و به‌ویژه شاخص قیمت از سال ۱۳۱۵ توسط بانک ملی و بانک مرکزی.
- از دست رفتن سری زمانی سازگار و طولانی در شاخص تورم که اکثریت مطالعات دانشگاهی، مراکز پژوهشی، دستگاه‌های اجرایی، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و سازمان‌های بین‌المللی با استفاده از این داده‌ها انجام می‌گیرد و همچنین از دست دادن تجربه بانک مرکزی در محاسبه این شاخص.^۱

۱. در همین زمینه می‌توان به بلا تکلیفی در حوزه‌هایی که انواع قوانین آمارهای بانک مرکزی را مرجع می‌دانند اشاره کرد مثلاً قوانین مربوط به خسارت تأخیر تأدیه و به‌روز کردن مهریه که به صراحت به شاخص‌های قیمت بانک مرکزی ارجاع می‌دهد. بدیهی است که در این زمینه نمی‌توان آمارهای مرکز آمار را به‌علت سری زمانی کوتاه‌مدت جایگزین نمود، زیرا بسیاری از ادوایها

- از دست رفتن ارتباطات گسترده بانک مرکزی با سازمان‌های بین‌المللی.
- بی‌اعتمادی نهادهای بین‌المللی (بنا به اظهار بانک مرکزی، در آخرین گزارش صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۱۲ و بدنبال بازدید کارشناسان این نهاد از بانک مرکزی و مرکز آمار ایران، بانک مرکزی به عنوان نهاد رسمی مسئول شاخص‌های قیمت در ایران معرفی شده است، زیرا نهادهای بین‌المللی اذعان کرده‌اند روش مورد استفاده بانک مرکزی با استانداردهای بین‌المللی مطابقت دارد).
- ماهیت وظایف بانک مرکزی به‌عنوان سیاستگذار پولی و ارزی کشور اقتضا می‌کند که به آمارهای جدید، معتبر و قابل اعتماد دسترسی داشته باشد بنابراین لازم است جایگاه این نهاد متناسب با واقعیات موجود در نظر گرفته شود.
- وجود ابهام در برخی از مفاهیم (برای مثال منظور از آمارهای رسمی یا آمارهای تخصصی مشخص نبوده و تعریف خاصی از آنها وجود ندارد).
- ماده (۱۱) به‌صورت صریح، ضمنی یا با تقریر متفاوت، اما با محتوای مشابه تاکنون در بسیاری از قوانین و مصوبات کشور از جمله قانون برنامه پنجم توسعه، قانون مرکز آمار ایران، مصوبات شورای عالی آمار و نظایر آن ذکر شده است اما اثری بر ارتقای نظام آماری کشور نداشته است. حتی می‌توان گفت که با نادیده گرفتن پیچیدگی‌های این موضوع، تا اندازه‌ای وضعیت آشوب آماری موجود کشور نیز تشدید شده است.

۵. اصلاحات پیشنهادی

- ماده پیشنهادی تکرار ماده (۵۴) قانون برنامه پنجم توسعه است که در عمل نتوانسته مشکلات فعلی موجود در نظام آماری کشور را حل کند، لذا دائمی کردن این ماده پیشنهاد نمی‌شود و اصلاح آن ضروری است. هر متن جایگزین باید چند موضوع را تعیین تکلیف کند.
- متولی اصلی رسمی نظام آماری کشور را مشخص کند.
- ظرفیت‌های کارشناسی و زیرساختی و سوابق بانک مرکزی به‌عنوان پرسابقه‌ترین نهاد آماری کشور و نیز نیازهای کاربران آماری را به رسمیت بشناسد.
- به افزایش پاسخگویی و نظارت‌پذیری نظام آماری کمک کند.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)^۱

«ماده (۱۱)»

- الف) مرکز آمار ایران مرجع رسمی نظام ملی آمار ایران است که به‌عنوان یک نهاد حاکمیتی، بی‌طرف و حرفه‌ای مسئولیت ظرفیت‌سازی، یکپارچه‌سازی، ساماندهی و ایجاد هماهنگی در نظام ملی آمار را به عهده دارد و آماری که مورد تأیید آن قرار گیرد به‌عنوان آمار رسمی کشور منتشر می‌شود.

در تاریخی بسیار پیش‌تر از سری‌های زمانی تورم مرکز آمار منعقد شده است.

۱. متن پیشنهادی حاصل بررسی‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس با مشارکت نخبگان آماری و نهادهای آماری است.

ب) بانک مرکزی تنها مرجع تهیه و تولید آمارهای پولی، آمارهای تراز پرداخت‌ها و سرمایه‌گذاری بین‌المللی، آمار تعهدات خارجی، آمارهای مالی دولت، آمار بدهی‌های بخش عمومی، حساب‌های ملی و شاخص‌های قیمت است.

ج) مرکز آمار ایران مکلف است به منظور تهیه آمار رسمی مورد نیاز برای محاسبه شاخص‌های حوزه سیاست‌گذاری و سیاست‌های کلی نظام جامع ثبت‌های آماری و شبکه ملی آمار ایران اقدام نماید.

د) به منظور حسن اجرای این ماده و استفاده حداکثری از تمام ظرفیت‌های تخصصی، کارشناسی، فنی و نیروی انسانی موجود کشور و جلوگیری از اخلاف در تداوم فعالیت‌های آماری، کمیته ۵ نفره‌ای متشکل از نمایندگان بانک مرکزی، مرکز آمار ایران و سه نفر از نخبگان آماری به انتخاب شورای عالی آمار تشکیل و آیین‌نامه اجرایی این ماده را حداکثر ۶ ماه پس از تصویب این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رساند.

ماده (۱۲) - برخی وظایف سازمان نقشه برداری کشور

۱. ماده پیشنهادی دولت

فعالیت‌های مرتبط با نقشه‌برداری و اطلاعات مکانی، عکسبرداری هوایی، تهیه و تولید نقشه‌های پوششی و شهری در مقیاس‌های مختلف و نظارت بر آن در بخش غیرنظامی، برعهده سازمان نقشه‌برداری کشور است. دستورالعمل‌ها و استانداردهای مربوط توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با رعایت جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین تهیه و ابلاغ می‌شود.

۲. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

- در جمله دوم به جای «دستورالعمل و استاندارد»، عبارت «استاندارد و دستورالعمل» ذکر شود؛ چون استاندارد مقدم بر دستورالعمل است.

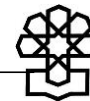
- در جمله دوم عبارت «با رعایت ... سرزمین» لازم است حذف شود. چون استاندارد و دستورالعمل نمی‌تواند تنها معطوف به آمایش سرزمین باشد. در صورت عدم حذف، پیشنهاد می‌شود عبارت زیر جایگزین شود:

«با رعایت جهت‌گیری‌های کلی از جمله آمایش سرزمین ...»

ماده (۱۳) - تشکیل شورای گفتگو

۱. ماده پیشنهادی دولت

«به منظور تبادل نظر دولت و بخش‌های خصوصی و تعاونی و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی این بخش‌ها، بررسی و رفع موانع کسب‌وکار و اتخاذ تصمیم مؤثر برای اقدامات لازم در چارچوب قوانین و مقررات

موجود و ارائه پیشنهادها و راهکارهای اجرایی مناسب به مراجع ذیربط، شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود:

۱. وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس شورا)،
  ۲. وزیر صنعت، معدن و تجارت،
  ۳. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی (یا معاون)،
  ۴. وزیر جهاد کشاورزی (یا معاون)،
  ۵. وزیر نفت (یا معاون)،
  ۶. وزیر نیرو (یا معاون)،
  ۷. وزیر کشور (یا معاون)،
  ۸. رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (یا معاون)،
  ۹. رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (یا معاون)،
  ۱۰. دو نفر از معاونان قوه قضائیه به انتخاب رئیس قوه،
  ۱۱. رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی،
  ۱۲. رئیس کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی،
  ۱۳. رئیس کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی،
  ۱۴. رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی،
  ۱۵. رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران،
  ۱۶. رئیس اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران،
  ۱۷. شهردار تهران،
  ۱۸. ۸ نفر از مدیران عامل شرکت‌های برتر خصوصی و تعاونی از بخش‌ها و رشته‌های مختلف.
- تبصره «۱»-** نحوه انتخاب اعضای ردیف (۱۸) و چگونگی تشکیل جلسات و ارائه پیشنهادها و گزارش‌ها طبق دستورالعملی است که در نخستین جلسه شورا تهیه و تصویب می‌شود.
- تبصره «۲»-** محل دبیرخانه این شورا بدون دریافت کمک از دولت در اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران است.
- تبصره «۳»-** جلسات شورای گفتگو، دوازده جلسه در سال می‌باشد.
- تبصره «۴»-** دبیرخانه شورا مکلف است گزارش‌های سالانه شورا را حداکثر تا پایان خرداد سال بعد به دولت ارائه نماید».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

اگرچه این ماده در برخی قوانین مانند قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار وجود دارد، اما دولت پیشنهاد

کرده است تا ترکیب اعضای آن تغییر کند و تبصره‌هایی را با هدف بهبود کارکرد این شورا به آن افزوده است.
۳. ماده نهایی: —

ماده (۱۴) - تکلیف اعضای اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون در واریز چهار در هزار سود پس از کسر مالیات به حساب اتاق‌های مذکور

۱. ماده پیشنهادی دولت

«به منظور تقویت و ساماندهی تشکلهای خصوصی و تعاونی و کمک به انجام وظایف قانونی، موضوع بند «د» ماده (۹۱) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی - مصوب ۱۳۸۷- و ارائه خدمات بازاریابی، مشاوره‌ای و کارشناسی کلیه اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند چهار در هزار سود پس از کسر مالیات خود را حسب مورد به حساب اتاق‌های مذکور واریز نمایند و تأییدیه اتاق‌های مذکور را هنگام صدور و تمدید کارت بازرگانی تسلیم کنند».

۲. ماده نهایی: —

ماده (۱۵) - تنظیم تعهدات ارزی

۱. ماده پیشنهادی دولت

«به منظور تنظیم تعهدات ارزی کشور، دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت موارد زیر می‌باشند:
 - عملیات و معاملات ارزی خود را از طریق حساب‌های ارزی بانک‌های داخل یا خارج که با تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران افتتاح کرده یا می‌کنند، انجام دهند. بانک‌های عامل ایرانی مکلفند خدمات مورد نیاز آنها را در سطح استانداردهای بین‌المللی تأمین نمایند.
 - فهرست کلیه حساب‌های ارزی خارج از کشور خود را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام کنند، تا پس از تأیید این بانک، ادامه فعالیت آنها میسر گردد».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این پیشنهاد در بخش اول ماده (۸۱) قانون برنامه پنجم توسعه وجود دارد.

۳. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

نیاز دارد.

۴. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

به منظور تنظیم تعهدات ارزی کشور، دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت موارد زیر می‌باشند:

- عملیات و معاملات ارزی خود را ... انجام دهند. بانک‌های عامل ایرانی مکلفند خدمات مورد نیاز آنها را در سطح استانداردهای بین‌المللی با رعایت قوانین و مقررات جاری تأمین نمایند.

- فهرست کلیه حساب‌های ارزی خارج از کشور خود را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام کنند، تا پس از تأیید این بانک، ادامه فعالیت آنها میسر گردد.

- دولت مکلف است با هدف کنترل میزان تعهدات و بدهی‌های خارجی کشور، جداول دریافت و پرداخت‌های ارزی را همراه بودجه سالیانه کل کشور به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

ماده (۱۶) - مجوز انتشار اوراق مالی توسط شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها

۱. ماده پیشنهادی دولت

«به شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها اجازه داده می‌شود در راستای تأمین منابع ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری خود، با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و پس از تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی اقدام به انتشار اوراق مالی نمایند. تضمین اصل و سود این اوراق با شرکت‌ها و شهرداری‌های مذکور است.»

۲. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این پیشنهاد در بخش اول ماده (۸۳) قانون برنامه پنجم توسعه وجود دارد.

۳. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

نیاز دارد.

۴. اصلاحات پیشنهادی

در مورد این ماده نکات ذیل قابل ذکر است:

- به دلیل اینکه واژه «اوراق مالی» دارای ابهام است بنابراین پیشنهاد می‌شود از واژه «اوراق بهادار ارزی» استفاده گردد.

- به دلایل ذیل انتشار اوراق مالی (اوراق بهادار ارزی) نیازمند تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و مجوز بانک مرکزی است^۱:

• انتشار اوراق بهادار ارزی یک نوع تعهد ارزی است و انتشار آن دارای حساسیت زیادی است و کارگزاری اوراق بهادار ارزی و بازاریابی آنها بر عهده بانک مرکزی است بنابراین باید بانک مرکزی

---

۱. جلسه بررسی مواد پولی و بانکی، بازار سرمایه و بیمه «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» با حضور کارشناسان بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، بیمه مرکزی، شورای هماهنگی بانک‌های دولتی، کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی در تاریخ ۱۳۹۴/۸/۳۰ در مرکز پژوهش‌های مجلس.

پاسخگوی نهایی باشد.

- از آنجایی که بازاریابی، تعیین نرخ بازدهی (عایدی) و نحوه پرداخت آن، نوع ارز و فضای روانی بر بازار ارز بر بازار غیر رسمی ارز تأثیرگذار است، بنابراین نقش بانک مرکزی در این موارد پررنگ‌تر است.
- در لایحه بودجه سالیانه میزان انتشار اوراق بهادار ارزی توسط شرکت‌های دولتی از طریق وزارت اقتصاد مشخص می‌گردد و بانک مرکزی در صورت تأیید شرایط اقتصادی کشور، اجازه انتشار این اوراق را می‌دهد. بنابراین تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز مورد نیاز است.

۵. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

به شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها اجازه داده می‌شود در راستای تأمین منابع ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری خود، با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و پس از تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی اقدام به انتشار اوراق بهادار ارزی نمایند. تضمین اصل و سود این اوراق با شرکت‌ها و شهرداری‌های مذکور است.

ماده (۱۷) - نحوه تشکیل صندوق توسعه ملی، وظایف و موارد مرتبط با آن

۱. ماده پیشنهادی دولت

صندوق توسعه ملی که در این ماده صندوق نامیده می‌شود با هدف تبدیل بخشی از عواید ناشی از فروش نفت خام و گاز طبیعی و میعانات گازی به ثروت‌های ماندگار، مولد و سرمایه‌های زاینده اقتصادی و نیز حفظ سهم نسل‌های آینده از منابع نفت خام و گاز طبیعی تشکیل می‌شود. صندوق در تهران مستقر است و در تهران و سایر نقاط کشور شعبه‌ای نخواهد داشت. اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران است. این ماده در حکم اساسنامه صندوق است.

«الف) ارکان صندوق عبارتند از:

۱. هیئت امنا،

۲. هیئت عامل،

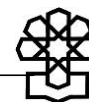
۳. هیئت نظارت.

ب) هیئت امنا به‌عنوان بالاترین رکن صندوق، دارای وظایف و اختیارات زیر است:

۱. راهبری، تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها،

۲. تصویب شرایط و نحوه اعطای تسهیلات برای تولید و سرمایه‌گذاری به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی،

۳. تصویب نظامنامه‌ها، برنامه‌های راهبردی، بودجه سالیانه، صورت‌های مالی و گزارش عملکرد صندوق،

۴. انتخاب رئیس و سایر اعضای هیئت عامل مطابق بندهای «د» و «ه»،
۵. عزل رئیس و اعضای هیئت عامل با پیشنهاد هریک از اعضای هیئت امنای و تصویب هیئت امنای،
۶. اتخاذ تصمیم درباره ارجاع دعاوی به داوری و صلح دعاوی با رعایت اصل یکصدوسی و نهم قانون اساسی،
۷. تعیین انواع فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی،
۸. تعیین حداقل نرخ بازده مورد انتظار از منابع صندوق و همچنین نرخ بازده مورد قبول طرح‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری برای پرداخت تسهیلات و تعیین نرخ سهم مشارکت در طرح‌های سرمایه‌گذاری به نحوی که میانگین این نرخ‌ها کمتر از متوسط نرخ بازده سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی نباشد،

۹. تصویب شرایط و ضوابط استقلال مدیریت حساب‌ها بر اساس پیشنهاد هیئت عامل.

ج) هیئت امنای

ترکیب اعضای هیئت امنای به شرح زیر است:

۱. رئیس‌جمهور (رئیس هیئت امنای)،
۲. رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (دبیر هیئت امنای)،
۳. وزیر امور اقتصادی و دارایی،
۴. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی،
۵. وزیر نفت،
۶. رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
۷. رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،
۸. رئیس اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،
۹. دو نفر نماینده از کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات به انتخاب مجلس شورای اسلامی،
۱۰. دادستان کل کشور.

تبصره «۱» - جلسات هیئت امنای هر چهار ماه یک‌بار تشکیل می‌شود.

تبصره «۲» - جلسات هیئت امنای با حداقل دو سوم اعضای صاحب رأی رسمیت یافته و تصمیمات آن با حداقل پنج رأی اتخاذ می‌گردد.

تبصره «۳» - رؤسای هیئت عامل و هیئت نظارت بدون حق رأی می‌توانند در جلسات هیئت امنای شرکت نمایند.

تبصره «۴» - هرگونه تصمیم هیئت امنای در مورد تصویب ترازنامه و صورت‌های مالی صندوق و نیز

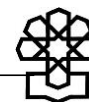
انتصاب رئیس و اعضای هیئت عامل در روزنامه رسمی کشور و نیز یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار به انتخاب هیئت امانا، درج می‌گردد.

تبصره «۵»- دستور جلسه، تاریخ و محل جلسات هیئت امانا توسط دبیر هیئت امانا تعیین و حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه برای اعضای هیئت ارسال می‌شود.

تبصره «۶»- بودجه ستاد صندوق به تصویب هیئت امانا می‌رسد.

د) به منظور اداره امور صندوق در چارچوب مفاد اساسنامه و مصوبات هیئت امانا، هیئت عامل مرکب از پنج نفر از افراد صاحب‌نظر، با تجربه و خوشنام در امور اقتصادی، حقوقی، مالی، بانکی و برنامه‌ریزی با حداقل ده سال سابقه مرتبط و مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد توسط هیئت امانا انتخاب و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشند:

۱. پیشنهاد فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی به هیئت امانا،
۲. پیشنهاد موارد سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی بین‌المللی و داخلی به هیئت امانا،
۳. تعیین چارچوب قراردادهای عاملیت با بانک‌های عامل و تعیین مسئولیت‌ها و اختیارات بانک عامل در چارچوب این قراردادها،
۴. برقراری نظام حسابرسی داخلی و استقرار نظام کنترل‌های داخلی مناسب،
۵. تأیید صورت‌های مالی ارزی و ریالی و ارائه آن به هیئت امانا،
۶. ارائه پیشنهاد به هیئت امانا در خصوص نظامنامه‌ها و شرایط و نحوه اعطای تسهیلات،
۷. اتخاذ تصمیم نسبت به هرگونه اقدامی به نام صندوق در محدوده وظایف و اهداف مندرج در اساسنامه بجز آنچه تصمیم درباره آنها به صراحت در حوزه صلاحیت هیئت امانا یا رئیس هیئت عامل است و هیچ‌کدام از وظایف هیئت امانا قابل تفویض به هیئت عامل و مراجع دیگر نیست و اختیارات تفویض شده قبلی نیز لغو می‌شود،
۸. اتخاذ تصمیم راجع به کلیه اموری که توسط رئیس هیئت عامل در محدوده اختیارات خود در دستور کار هیئت عامل قرار می‌گیرد،
۹. اجرای مصوبات هیئت امانا،
۱۰. پیشنهاد ارجاع دعاوی به داوری، تعیین داور و صلح دعاوی به هیئت امانا،
۱۱. افتتاح یا بستن حساب‌های ارزی و ریالی در داخل و خارج کشور،
۱۲. پیشنهاد شرایط و ضوابط استقلال مدیریت حساب‌ها به هیئت امانا برای تصویب،
۱۳. معرفی صاحبان امضای مجاز از بین اعضای هیئت عامل، رئیس و سایر مدیران صندوق،
۱۴. انعقاد قرارداد با مشاور معتبر بین‌المللی در امور سرمایه‌گذاری و مهندسی مالی برای ارزیابی،

بهبود و ارتقای عملکرد صندوق،

۱۵. سایر موارد ارجاعی از سوی هیئت امنای.

تبصره «۱» - برکناری و قبول استعفای اعضای هیئت عامل مشروط به تأیید دو سوم اعضای صاحب رأی هیئت امنای خواهد بود.

تبصره «۲» - اعضای هیئت عامل باید تمام وقت بوده و هیچ گونه فعالیت اقتصادی و شغل دیگری به استثنای تدریس نداشته باشند. اعضای هیئت عامل مشمول حکم مندرج در اصل یکصد و چهل و دوم قانون اساسی می باشند.

تبصره «۳» - دوره تصدی هیئت عامل پنج سال بوده و انتخاب مجدد اعضا بلامانع است.

تبصره «۴» - کلیه اوراق بهادار، چک ها، سفته ها، بروات، قراردادهای و سایر اسناد تعهدآور با امضای دو عضو از سه عضو هیئت عامل که توسط این هیئت تعیین می شوند همراه با مهر صندوق معتبر خواهد بود.

تبصره «۵» - تصمیمات هیئت عامل با حداقل سه رأی نافذ است.

هـ) رئیس هیئت عامل که بالاترین مقام اجرایی صندوق است از بین اعضای هیئت عامل توسط هیئت امنای انتخاب و با حکم رئیس جمهور منصوب می شود. رئیس هیئت عامل دارای وظایف و اختیارات زیر می باشد:

۱. ابلاغ و صدور دستور اجرای تصمیمات هیئت عامل و نظارت بر حسن اجرای آن،
۲. تعیین دستور جلسه و اداره جلسات هیئت عامل،
۳. اداره صندوق در چارچوب مصوبات هیئت عامل و هیئت امنای،
۴. تهیه و تنظیم طرح ها و برنامه های اجرایی در حیطه فعالیت های موضوع صندوق،
۵. تهیه و تنظیم برنامه، بودجه، صورت های مالی صندوق و پیش نویس گزارش هیئت عامل به هیئت امنای،
۶. اداره امور داخلی صندوق، به کارگیری نیروی انسانی و انجام هزینه های جاری و اداری صندوق،
۷. تهیه و تنظیم گزارش عملکرد صندوق برای ارائه به هیئت عامل حداقل هر سه ماه یک بار،
۸. نمایندگی صندوق در برابر اشخاص ثالث و کلیه مراجع داخلی و خارجی اعم از قضایی، اداری، ثبتی و مشابه آنها با حق توکیل به غیر ولو به طور مکرر،
۹. اقامه یا دفاع از دعاوی یا شکایات مربوط به امور صندوق اعم از حقوقی و کیفری با کلیه اختیارات مربوط به امور دادرسی بجز حق مصالحه و ارجاع امر به داوری،
۱۰. سایر امور ارجاعی از سوی هیئت عامل.

و) به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف صندوق و نظارت مستمر بر عملیات جاری آن و جلوگیری

از هرگونه انحراف احتمالی از مفاد اساسنامه، خط‌مشی‌ها و سیاست‌ها، هیئت نظارت با ترکیب رئیس دیوان محاسبات کشور، رئیس سازمان حسابرسی، رئیس سازمان بازرسی کل کشور تشکیل می‌شود.

تبصره «۱»- نظارت این هیئت نافی وظایف قانونی دستگاه‌های نظارتی نظیر دیوان محاسبات کشور و سازمان بازرسی کل کشور نخواهد بود.

تبصره «۲»- هیئت نظارت دارای رئیس، نایب رئیس و دبیر خواهد بود که در اولین جلسه هیئت نظارت انتخاب خواهند شد.

(ز) وظایف هیئت نظارت

۱. رسیدگی به صورت‌ها و گزارش‌های مالی صندوق و تهیه گزارش‌های موردی و ادواری برای هیئت امنای و مجلس شورای اسلامی؛

۲. رسیدگی به صورت ریز دارایی‌ها، مطالبات، تعهدات و خلاصه حساب‌های صندوق و گواهی آنها برای انتشار در روزنامه رسمی کشور؛

۳. رسیدگی به عملکرد صندوق از لحاظ انطباق با موازین قانونی و اساسنامه و اهداف صندوق؛

این هیئت در ایفای وظایف خود و بدون مداخله در امور جاری، کلیه اسناد و دارایی‌ها و حساب‌های صندوق را مورد رسیدگی قرار داده و می‌تواند به اطلاعات و مدارک و مستندات صندوق که لازم می‌داند دسترسی داشته باشد. این هیئت موظف است گزارش نظارتی خود را هر ۶ ماه یک بار به هیئت امنای و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

تبصره - هیئت نظارت می‌تواند برای حسابرسی از عملکرد صندوق از خدمات اشخاص حقیقی و حقوقی صاحب صلاحیت استفاده نماید.

(ح) منابع صندوق

۱. میزان ورودی به صندوق در قانون برنامه‌های توسعه تعیین می‌شود،

۲. پنجاه درصد (۵۰٪) مانده نقدی حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد،

۳. منابع قابل تحصیل از بازارهای پولی بین‌المللی با مجوز هیئت امنای با رعایت قوانین مربوط،

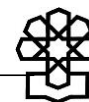
۴. سود خالص صندوق طی سال مالی،

۵. سود موجودی حساب‌های صندوق در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری داخلی و خارجی مطابق قرارداد فی مابین و سود سرمایه‌گذاری‌های صندوق،

۶. بیست درصد (۲۰٪) منابع موضوع جز «د» بند «۴» قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور.

تبصره - بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل صندوق توسعه ملی به حساب صندوق، واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته می‌شود.

(ط) مصارف صندوق

۱. اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی برای تولید و توسعه سرمایه‌گذاری‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی،
۲. اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی به شرکت‌های خصوصی و تعاونی ایرانی از طریق منابع خود یا تسهیلات سندیکایی،
۳. اعطای تسهیلات خرید به طرف‌های خریدار کالا و خدمات ایرانی در بازارهای هدف صادراتی کشور،
۴. سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی خارجی،
۵. اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی به منظور جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری در ایران با رعایت اصل هشتادم قانون اساسی می‌باشد،
۶. تأمین هزینه‌های صندوق،

۷. سپرده‌گذاری ارزی حداکثر بیست درصد (۲۰٪) از منابع ورودی سالیانه صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی در چارچوب ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات مندرج در قرار داد عاملیت صندوق با بانک‌های عامل و پذیرش خطر (ریسک) ناشی از نوسانات نرخ ارز توسط صندوق،

تبصره «۱»- استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهی‌های دولت به هر شکل ممنوع است.

تبصره «۲»- اعطای تسهیلات موضوع این ماده (به استثنای موضوع جزء «۷» این بند) فقط به صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند.

تبصره «۳»- اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود.

تبصره «۴»- مصارف صندوق توسعه ملی مستقل از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی است و استفاده از منابع آن صرفاً در چارچوب مفاد اساسنامه خواهد بود.

ی) سایر مقررات

۱. سهم عاملیت بانک‌ها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانک‌ها توسط هیئت عامل تعیین می‌شود.
۲. سهم صندوق از منابع موضوع جزء «۱» بند «ح» این ماده ماهیانه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به حساب صندوق واریز و در پایان سال مالی با توجه به قطعی شدن منابع تسویه می‌شود.
۳. پرداخت تسهیلات از محل منابع صندوق بدون تأیید توجیه فنی، اقتصادی، مالی و اهلیت متقاضی توسط بانک عامل ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی خواهد بود. ارزیابی

گزارش‌های توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرح‌های سرمایه‌گذاری با لحاظ عامل خطرپذیری، به میزانی که از نرخ سود تسهیلات مورد انتظار اعلام شده توسط هیئت امنا کمتر نباشد، به عهده بانک عامل و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق است. صندوق، منابع مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، آب و منابع طبیعی را از طریق بانک عامل یا صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به صورت ارزی و با سود انتظاری کمتر در اختیار سرمایه‌گذاران بخش قرار می‌دهد.

۴. مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانک‌ها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد. **تبصره «۱»-** از نظر این ماده مؤسسات و شرکت‌ها در صورتی غیرعمومی محسوب می‌شوند که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام، یا سهم‌الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد. مؤسسات و شرکت‌هایی که اکثریت مطلق سهام آنها متعلق به مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه، نظیر موقوفات، صندوق‌های بیمه‌ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است، از نظر این ماده، در حکم مؤسسات و شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

تبصره «۲»- بنگاه‌های اقتصادی که صرفنظر از نوع مالکیت، بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضای هیئت مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند، از نظر این ماده، دولتی محسوب می‌گردند و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع است.

تبصره «۳»- صندوق موظف است در توزیع منابع بین بخش‌های اقتصادی و استان‌ها، توازن منطقه‌ای را مد نظر قرار دهد.

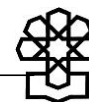
۵. سال مالی صندوق از اول فروردین ماه هر سال تا پایان اسفندماه همان سال است.

۶. صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاست‌های پولی و ارزی می‌باشد. آیین‌نامه‌های لازم به پیشنهاد هیئت امنای صندوق به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید و طبق اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی اقدام خواهد شد.

۷. رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی موظف است هر ۶ ماه یک بار میزان منابع و مصارف و محل مصارف صندوق را به هیئت امنا، هیئت نظارت و مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

۸. هیئت نظارت در صورت برخورد با تخلف و جرم در اجرای احکام این ماده حسب مورد مراتب را به مراجع صالحه اعلام می‌دارد.

۹. ترازنامه و حساب سود و زیان صندوق به همراه گزارش و اظهار نظر هیئت نظارت باید حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه به هیئت امنا تسلیم گردد.

۱۰. صدور هرگونه ضمانتنامه و پرداخت هرگونه تسهیلات از محل منابع صندوق فقط از طریق بانک‌های عامل اعم از دولتی یا غیردولتی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی انجام می‌شود.

۱۱. تغییر در اساسنامه و انحلال صندوق تنها با تصویب مجلس شورای اسلامی است.

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

اساسنامه صندوق توسعه ملی در ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه کشور تصویب شده بود.

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

گزارش عملکرد سال‌های برنامه پنجم صندوق به صورت محرمانه منتشر شده است.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

با توجه به اتمام دوره برنامه پنجم توسعه و تکلیف مصرح در بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم نیاز به قانونگذاری هست.

۵. اصلاحات پیشنهادی

اساسنامه صندوق توسعه ملی در ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه کشور تصویب شده بود و گزارش عملکرد سال‌های برنامه پنجم صندوق به صورت محرمانه منتشر شده است. با توجه به اتمام دوره برنامه پنجم توسعه و تکلیف مصرح در بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم نیاز به قانونگذاری در این مورد است.

ماده (۱۷) لایحه نسبت به ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم چند تغییر عمده به شرح زیر داشته است:

- استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی به طوری که صندوق الزامی به حفظ حساب‌های خود فقط نزد بانک مرکزی نخواهد شد؛

- اجازه سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی؛

- تصریح بر استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی؛

- حذف شرط برنده شدن در مناقصه‌های خارجی برای پرداخت تسهیلات صادرات خدمات فنی و

مهندسی؛

بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم بر استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی، ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های غیردولتی به صورت ارزی، استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی و سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی اشاره داشته که در لایحه پیشنهادی منظور شده است.

همچنین اضافه شدن عبارت « و هیچ‌کدام از وظایف هیئت امنا قابل تفویض به هیئت عامل و مراجع دیگر نیست و اختیارات تفویض شده قبلی نیز لغو می‌شود». در انتهای جزء «۷» بند «د» مطابق مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

حذف شرط برنده شدن در مناقصه‌های خارجی برای پرداخت تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی از جزء «۲» بند «ط» اساسنامه توجیهی ندارد.

هدف قانونگذار از جزء «۲» بند «ط» ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم این بوده که صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی که در مناقصه‌های خارجی برنده می‌شوند، برای اجرای این پروژه‌ها دچار مشکلات تأمین مالی نشوند و از محل منابع صندوق توسعه ملی به این اشخاص تسهیلات داده شود. اعطای تسهیلات مشروط به برنده شدن در مناقصه، عدم انحراف تسهیلات داده شده از هدف مذکور (صادرات خدمات فنی - مهندسی) را تضمین می‌کند. اما در لایحه پیشنهادی، مستقل از اینکه آیا شرکت صادرکننده خدمات فنی و مهندسی در مناقصه خارجی برنده شده و مستقل از اینکه آیا برای اجرای پروژه در خارج از کشور نیاز به منابع دارد، صندوق مجاز به ارائه تسهیلات به این اشخاص است. در این صورت می‌توان پیش‌بینی کرد که شرکت‌هایی که فقط در سابقه کاری خود، صادرات خدمات فنی و مهندسی داشته‌اند، از صندوق توسعه ملی تسهیلات گرفته و در محل دیگری هزینه نمایند.

- به نظر می‌رسد اساسنامه صندوق توسعه ملی به چند اصلاح جزئی نیاز داشته که در ادامه به آن اشاره می‌شود:

الف) لزوم روشن کردن ماهیت حقوقی صندوق

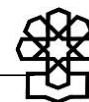
در مقدمه ماده (۸۴) قانون برنامه که در حکم اساسنامه صندوق است تصریح شده: «اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد». اما در جزء «۶» بند «ی» اساسنامه «صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاست‌های پولی و ارزی دانسته شده است». به نظر می‌رسد این دو حکم در اساسنامه متناقض است و ماهیت حقوقی صندوق توسعه ملی را مشخص نمی‌کند. می‌توان در صدر ماده (۱۷) به جای عبارت «اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد». از عبارت «اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به آحاد ملت ایران است». استفاده کرد.

ب) با توجه به پایان یافتن مهلت انجام جزء «۶» بند «ح» ماده (۱۷) پیشنهاد می‌شود که بند مذکور حذف گردد.

ج) صندوق توسعه ملی برای کارکرد موفق خود نیاز به توجه به محورهای زیر را نیز دارد:

۱. لزوم تعیین نقشه راه برای صندوق با تدوین استراتژی توسعه صنعتی کشور

استفاده بهینه از منابع صندوق توسعه ملی نیازمند تخصیص آن بر اساس «برنامه راهبردی توسعه صنعتی

کشور» است و بدون چنین برنامه‌ای ارائه تسهیلات صندوق فاقد جهت‌گیری مشخص و بدون هدف خواهد بود. نحوه پرداخت فعلی منابع صندوق بیشتر متکی به نظرات کارشناسی بانک‌ها و صندوق توسعه است و از حمایت یک برنامه جامع راهبردی که مورد وفاق مقامات سیاسی نیز باشد، محروم است. در برنامه راهبردی توسعه صنعتی کشور لازم است مأموریت صندوق برای توسعه همه‌جانبه صنایع مشخص با در نظر گرفتن ارتباطات پسینی و پیشینی آنها و تأمین سرمایه در گردش و کمک به بازاریابی صادراتی مد نظر قرار گیرد. وجود چنین برنامه‌ای می‌تواند نقشه حرکت صندوق را فراهم نموده و در پایان هر دوره می‌توان ارزیابی موفقیت صندوق در ارتقای صنعت مورد نظر را ارزیابی کرد.

۲. لزوم پوشش نوسان نرخ ارز برای تشویق سرمایه‌گذاری ارزی منابع صندوق

یکی از مشکلات اساسی دریافت‌کنندگان تسهیلات ارزی در ایران، افزایش نرخ ارز از زمان پرداخت تسهیلات تا زمان بازپرداخت اقساط است. شوک‌های شدید ارزی در ایران سبب شده بسیاری از اقساط ارزی معوق شود و مشتریان در خصوص بازپرداخت اقساط با مشکل مواجه شوند. بر اساس نظامنامه صندوق توسعه ملی، پیش‌بینی سازوکار لازم برای پوشش ریسک ناشی از نوسانات نرخ ارز و ارائه مشاوره و راهکار به متقاضی در این زمینه بر عهده بانک عامل است. اما امکان کاربرد ابزارهای متداول پوشش ریسک نوسان نرخ ارز در دنیا، برای بسیاری از بانک‌ها میسر نیست. در نتیجه الزام بانک‌ها به پذیرش ریسک نوسانات نرخ ارز بدون فراهم شدن زمینه‌های لازم، سبب عدم تمایل آنها به اعطای تسهیلات صندوق توسعه ملی می‌شود.

در نتیجه با شرایط کنونی اقتصاد ایران که عدم اطمینان‌ها زیاد بوده و امکان برنامه‌ریزی بلندمدت را برای فعالان اقتصادی دشوار می‌کند، لازم است صندوق توسعه ملی در تأسیس شرکت‌های بیمه‌ای با هدف پوشش نوسان نرخ ارز فعال شده و از طریق راهکار منطقی و علمی آن که همان تقویت نظام بیمه‌ای کشور است، برای سرمایه‌گذاران اطمینان لازم برای سرمایه‌گذاری ارزی فراهم شود.

۳. لزوم فعال شدن صندوق‌های ضمانت سرمایه‌گذاری و صادرات در مناطق کمتر توسعه یافته

از آنجا که اخذ وثایق و تضمین از وظایف بانک‌های عامل بوده و بر اساس شرایط مصوب صندوق صورت می‌گیرد، اگر بر اساس ملاحظات توسعه‌ای بنا باشد فعالیت خاصی در منطقه‌ای کمتر توسعه یافته گسترش یابد و یا صادرات محصول و خدمتی خاص رونق گیرد، لازم است وثایق آسان‌تری از مشتریان در برخی از مناطق اخذ شود، اما ریسک عدم بازپرداخت نباید متوجه بانک‌ها یا صندوق توسعه ملی شده بلکه «صندوق‌های ضمانت سرمایه‌گذاری» یا «صندوق ضمانت صادرات» باید مکلف به تضمین تسهیلات شوند.

توجه به این نکته در این بحث ضروری است که حمایت از طرح‌هایی که در مناطق کمتر توسعه یافته انجام می‌شود حتماً باید مستند به «نقشه جامع توسعه صنعتی کشور» و «مطالعات آمایش سرزمین» بوه و بدون چنین پشتوانه‌هایی عملاً تخفیفات در نرخ سود یا آسان‌تر کردن وثایق تأثیر چندانی

در توسعه یافتگی مناطق مورد نظر نخواهد داشت.

۴. تسهیل فرآیند اعطای وام به سرمایه‌گذاران خارجی در ایران

جزء «۵» بند «ط» اساسنامه صندوق، اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی در ایران را با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی و رعایت اصل هشتادم قانون اساسی مجاز دانسته است. طبق این اصل گرفتن و دادن وام یا کمک‌های بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد. در نتیجه طبق اساسنامه صندوق اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی از طرف صندوق نیاز به مصوبه مجلس شورای اسلامی دارد در حالی که اعطای تسهیلات از محل منابع صندوق به سرمایه‌گذاران ایرانی مطابق مفاد اساسنامه صندوق بدون نیاز به تأیید مجلس شورای اسلامی امکانپذیر است.

از آنجا که صدر جزء «۵» به معنای تصویب و اجازه مجلس و رعایت اصل هشتادم قانون اساسی است و درج این عبارت در انتهای جزء زائد است پیشنهاد می‌شود برای تسهیل فرآیند اعطای وام به سرمایه‌گذاران خارجی در ایران عبارت «با رعایت اصل هشتادم قانون اساسی می‌باشد» از انتهای جزء «۵» بند «ط» حذف شود. به عبارت دیگر، اعطای وام به شرکت‌هایی که در چارچوب قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی ثبت شده‌اند مانند شرکت‌های ایرانی بدون نیاز به مصوبه مجلس باشد.

۵. لزوم تشدید مجازات متقاضیان متخلف

به منظور تنبیه متخلفین و تنظیم قواعد تثبیت‌کننده بازار لازم است در خصوص آن دسته از متقاضیان که اطلاعات غیرواقعی (از جمله صوری بودن قراردادهای و زیادنمایی قیمت‌ها) به بانک‌های عامل ارائه می‌دهند، همچنین منابع را خارج از موضوع قرارداد هزینه کرده و یا تسهیلات را به موقع بازپرداخت نمی‌کنند، مجازات‌های تنبیهی شدیدی در نظر گرفته شود.

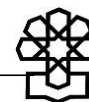
۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

صندوق توسعه ملی که در این ماده صندوق نامیده می‌شود با هدف تبدیل بخشی از عواید ناشی از فروش نفت و گاز و میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی به ثروت‌های ماندگار، مولد و سرمایه‌های زاینده اقتصادی و نیز حفظ سهم نسل‌های آینده از منابع نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی تشکیل می‌شود.

صندوق در تهران مستقر است و در تهران و سایر نقاط کشور شعبه‌ای نخواهد داشت. اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران بوده و این ماده در حکم اساسنامه صندوق است.

الف) ارکان صندوق عبارتند از:

- هیئت امناء،
- هیئت عامل،
- هیئت نظارت.

ب) هیئت امنای به‌عنوان بالاترین رکن صندوق، دارای وظایف و اختیارات زیر است:

۱. راهبری، تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها،
۲. تصویب شرایط و نحوه اعطای تسهیلات برای تولید و سرمایه‌گذاری به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی،
۳. تصویب نظامنامه‌ها، برنامه‌های راهبردی، بودجه سالیانه، صورت‌های مالی و گزارش عملکرد صندوق،
۴. انتخاب رئیس و سایر اعضای هیئت عامل مطابق بندهای «د» و «ه»،
۵. عزل رئیس و اعضای هیئت عامل با پیشنهاد هریک از اعضای هیئت امنای و تصویب هیئت امنای،
۶. اتخاذ تصمیم درباره ارجاع دعاوی به داوری و صلح دعاوی با رعایت اصل یکصدوسی‌ونهم قانون اساسی،

۷. تعیین انواع فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی،
۸. تعیین حداقل نرخ بازده مورد انتظار از منابع صندوق و همچنین نرخ بازده مورد قبول طرح‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری برای پرداخت تسهیلات و تعیین نرخ سهم مشارکت در طرح‌های سرمایه‌گذاری به نحوی که میانگین این نرخ‌ها کمتر از متوسط نرخ بازده سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی نباشد.
۹. تصویب شرایط و ضوابط استقلال مدیریت حساب‌ها بر اساس پیشنهاد هیئت عامل.

ج) هیئت امنای

ترکیب اعضای هیئت امنای به شرح زیر است:

۱. رئیس‌جمهور (رئیس هیئت امنای)،
۲. رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (دبیر هیئت امنای)،
۳. وزیر امور اقتصادی و دارایی،
۴. وزیر کار و امور اجتماعی،
۵. وزیر نفت،
۶. رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
۷. رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،
۸. رئیس اتاق تعاون ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،
۹. دو نفر نماینده از کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات به انتخاب مجلس شورای اسلامی
۱۰. دادستان کل کشور.

تبصره «۱»- جلسات هیئت امنای هر چهار ماه یک بار تشکیل می‌شود.

تبصره «۲»- جلسات هیئت امنای با حداقل دوسوم اعضای صاحب رأی رسمیت یافته و تصمیمات

آن با حداقل پنج رأی اتخاذ می‌گردد.

تبصره «۳»- رؤسای هیئت عامل و هیئت نظارت بدون حق رأی می‌توانند در جلسات هیئت امنای شرکت نمایند.

تبصره «۴»- هرگونه تصمیم هیئت امنای در مورد تصویب ترازنامه و صورت‌های مالی صندوق و نیز انتصاب رئیس و اعضای هیئت عامل در روزنامه رسمی کشور و نیز یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار به انتخاب هیئت امنای، درج می‌گردد.

تبصره «۵»- دستور جلسه، تاریخ و محل جلسات هیئت امنای توسط دبیر هیئت امنای تعیین و حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه برای اعضای هیئت ارسال می‌شود.

تبصره «۶»- بودجه ستاد صندوق به تصویب هیئت امنای می‌رسد.

د) به‌منظور اداره امور صندوق در چارچوب مفاد اساسنامه و مصوبات هیئت‌امنا، هیئت عامل مرکب از پنج نفر از افراد صاحب‌نظر، با تجربه و خوشنام در امور اقتصادی، حقوقی، مالی، بانکی و برنامه‌ریزی با حداقل ده سال سابقه مرتبط و مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد توسط هیئت امنای انتخاب و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشند:

۱. پیشنهاد فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی به هیئت امنای،

۲. پیشنهاد موارد سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی بین‌المللی و داخلی به هیئت امنای،

۳. تعیین چارچوب قراردادهای عاملیت با بانک‌های عامل و تعیین مسئولیت‌ها و اختیارات بانک عامل در چارچوب این قراردادها،

۴. برقراری نظام حسابرسی داخلی و استقرار نظام کنترل‌های داخلی مناسب،

۵. تأیید صورت‌های مالی ارزی و ریالی و ارائه آن به هیئت امنای،

۶. ارائه پیشنهاد به هیئت امنای در خصوص نظامنامه‌ها و شرایط و نحوه اعطای تسهیلات،

۷. اتخاذ تصمیم نسبت به هرگونه اقدامی به‌نام صندوق در محدوده وظایف و اهداف مندرج در اساسنامه بجز آنچه تصمیم درباره آنها به‌صراحت در حوزه صلاحیت هیئت امنای یا رئیس هیئت عامل است و هیچ‌کدام از وظایف هیئت امنای قابل تفویض به هیئت عامل و مراجع دیگر نیست و اختیارات تفویض شده قبلی نیز لغو می‌شود،

۸. اتخاذ تصمیم راجع به کلیه اموری که توسط رئیس هیئت عامل در محدوده اختیارات خود در دستور کار هیئت عامل قرار می‌گیرد،

۹. اجرای مصوبات هیئت امنای،

۱۰. پیشنهاد ارجاع دعاوی به داوری، تعیین داور و صلح دعاوی به هیئت امنای،

۱۱. افتتاح یا بستن حساب‌های ارزی و ریالی در داخل خارج کشور،
  ۱۲. پیشنهاد شرایط و ضوابط استقلال مدیریت حساب‌ها به هیئت امنای تصویب،
  ۱۳. معرفی صاحبان امضای مجاز از بین اعضای هیئت عامل، رئیس و سایر مدیران صندوق،
  ۱۴. انعقاد قرارداد با مشاور معتبر بین‌المللی در امور سرمایه‌گذاری و مهندسی مالی برای ارزیابی، بهبود و ارتقای عملکرد صندوق،
  ۱۵. سایر موارد ارجاعی از سوی هیئت امنای،
- تبصره «۱»-** برکناری و قبول استعفای اعضای هیئت عامل مشروط به تأیید دوسوم اعضای صاحب رأی هیئت امنا خواهد بود.
- تبصره «۲»-** اعضای هیئت عامل باید تمام وقت بوده و هیچ‌گونه فعالیت اقتصادی و شغل دیگری به استثنای تدریس نداشته باشند. اعضای هیئت عامل مشمول حکم مندرج در اصل یکصد و چهل و دوم قانون اساسی می‌باشند.
- تبصره «۳»-** دوره تصدی هیئت عامل پنج سال بوده و انتخاب مجدد اعضا بلامانع است.
- تبصره «۴»-** کلیه اوراق بهادار، چک‌ها، سفته‌ها، بروات، قراردادهای و سایر اسناد تعهدآور با امضای دو عضو از سه عضو هیئت عامل که توسط این هیئت تعیین می‌شوند همراه با مهر صندوق معتبر خواهد بود.
- تبصره «۵»-** تصمیمات هیئت عامل با حداقل سه رأی نافذ است.
- ه) رئیس هیئت عامل که بالاترین مقام اجرایی صندوق است از بین اعضای هیئت عامل توسط هیئت امنا انتخاب و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود. رئیس هیئت عامل دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:
۱. ابلاغ و صدور دستور اجرای تصمیمات هیئت عامل و نظارت بر حسن اجرای آن،
  ۲. تعیین دستور جلسه و اداره جلسات هیئت عامل،
  ۳. اداره صندوق در چارچوب مصوبات هیئت عامل و هیئت امنای،
  ۴. تهیه و تنظیم طرح‌ها و برنامه‌های اجرایی در حیطه فعالیت‌های موضوع صندوق،
  ۵. تهیه و تنظیم برنامه، بودجه، صورت‌های مالی صندوق و پیش‌نویس گزارش هیئت عامل به هیئت امنا،
  ۶. اداره امور داخلی صندوق، به‌کارگیری نیروی انسانی و انجام هزینه‌های جاری و اداری صندوق،
  ۷. تهیه و تنظیم گزارش عملکرد صندوق برای ارائه به هیئت عامل حداقل هر سه‌ماه یک‌بار،
  ۸. نمایندگی صندوق در برابر اشخاص ثالث و کلیه مراجع داخلی و خارجی اعم از قضایی، اداری، ثبتی و مشابه آنها با حق توکیل به غیر ولو به‌طور مکرر،

۹. اقامه یا دفاع از دعاوی یا شکایات مربوط به امور صندوق اعم از حقوقی و کیفری با کلیه اختیارات مربوط به امور دادرسی بجز حق مصالحه و ارجاع امر به داور،

۱۰. سایر امور ارجاعی از سوی هیئت عامل.

و) به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف صندوق و نظارت مستمر بر عملیات جاری آن و جلوگیری از هرگونه انحراف احتمالی از مفاد اساسنامه، خط‌مشی‌ها و سیاست‌ها، هیئت نظارت با ترکیب رئیس دیوان محاسبات کشور، رئیس سازمان حسابرسی کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور تشکیل می‌شود.

تبصره «۱»- نظارت این هیئت نافذ و وظایف قانونی دستگاه‌های نظارتی نظیر دیوان محاسبات و بازرسی کل کشور نخواهد بود.

تبصره «۲»- هیئت نظارت دارای رئیس، نایب‌رئیس و دبیر خواهد بود که در اولین جلسه هیئت نظارت انتخاب خواهند شد.

ز) وظایف هیئت نظارت

۱. رسیدگی به صورت‌ها و گزارش‌های مالی صندوق و تهیه گزارش‌های موردی و ادواری برای هیئت امنای و مجلس شورای اسلامی؛

۲. رسیدگی به صورت ریزداری‌ها، مطالبات، تعهدات و خلاصه حساب‌های صندوق و گواهی آنها برای انتشار در روزنامه رسمی کشور؛

۳. رسیدگی به عملکرد صندوق از لحاظ انطباق با موازین قانونی و اساسنامه و اهداف صندوق؛ این هیئت در ایفاء وظایف خود و بدون مداخله در امور جاری، کلیه اسناد و دارایی‌ها و حساب‌های صندوق را مورد رسیدگی قرار داده و می‌تواند به اطلاعات و مدارک و مستندات صندوق که لازم می‌داند دسترسی داشته باشد. این هیئت موظف است گزارش نظارتی خود را هر ۶ ماه یک‌بار به هیئت امنای و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

تبصره - هیئت نظارت می‌تواند برای حسابرسی از عملکرد صندوق از خدمات اشخاص حقیقی و حقوقی صاحب صلاحیت استفاده نماید.

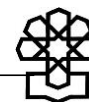
ح) منابع صندوق

۱. میزان ورودی به صندوق در قانون برنامه‌های توسعه تعیین می‌شود،

۲. پنجاه درصد (۵۰٪) مانده نقدی حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد،

۳. منابع قابل تحصیل از بازارهای پولی بین‌المللی با مجوز هیئت امنای با رعایت قوانین مربوط،

۴. سود خالص صندوق طی سال مالی،

۵. سود موجودی حساب صندوق در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری داخلی و خارجی مطابق قرارداد فی مابین و سود سرمایه‌گذاری صندوق،
۶. حذف شود.

تبصره «۱»- بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل صندوق توسعه ملی به حساب صندوق واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته می‌شود.

ط) مصارف صندوق

۱. اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی برای تولید و توسعه سرمایه‌گذاری‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی،
۲. اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی به شرکت‌های خصوصی و تعاونی ایرانی که در مناقصه‌های خارجی برنده می‌شوند از طریق منابع خود یا تسهیلات سندیکایی،
۳. اعطای تسهیلات خرید به طرف‌های خریدار کالا و خدمات ایرانی در بازارهای هدف صادراتی کشور،
۴. سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی خارجی،
۵. اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی به منظور جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری در ایران با رعایت اصل هشتادم قانون اساسی می‌باشد.
۶. تأمین هزینه‌های صندوق،

۷. سپرده‌گذاری ارزی حداکثر بیست درصد (۲۰٪) از منابع ورودی سالیانه صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی در چارچوب ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات مندرج در قرارداد عاملیت صندوق با بانک‌های عامل و پذیرش خطر (ریسک) ناشی از نوسانات نرخ ارز صندوق.

تبصره «۱»- استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهی‌های دولت به هر شکل ممنوع است.

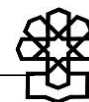
تبصره «۲»- اعطای تسهیلات موضوع این ماده (به استثنای موضوع جزء «۷» این بند) فقط به صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند.

تبصره «۳»- اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود.

تبصره «۴»- مصارف صندوق توسعه ملی مستقل از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی است و استفاده از منابع آن صرفاً در چارچوب مفاد اساسنامه خواهد بود.

ی) سایر مقررات

۱. سهم عاملیت بانک‌ها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانک‌ها توسط هیئت عامل تعیین می‌شود.
۲. سهم صندوق از منابع موضوع جزء «۱» بند «ح» این ماده ماهیانه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق واریز و در پایان سال مالی با توجه به قطعی شدن منابع تسویه می‌شود.
۳. پرداخت تسهیلات از محل منابع صندوق بدون تأیید توجیه فنی، اقتصادی، مالی و اهلیت متقاضی توسط بانک عامل ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی خواهد بود. ارزیابی گزارش‌های توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرح‌های سرمایه‌گذاری با لحاظ عامل خطرپذیری، به میزانی که از نرخ سود تسهیلات مورد انتظار اعلام شده توسط هیئت امنای کمتر نباشد به عهده بانک عامل و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق است.
- صندوق، منابع مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، آب و منابع طبیعی را از طریق بانک عامل یا صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به صورت ارزی و با سود انتظاری کمتر در اختیار سرمایه‌گذاران بخش قرار می‌دهد.
۴. مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانک‌ها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد.
- تبصره «۱»-** از نظر این ماده مؤسسات و شرکت‌ها در صورتی غیرعمومی محسوب می‌شوند که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام، یا سهم‌الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.
- مؤسسات و شرکت‌هایی که اکثریت مطلق سهام آنها متعلق به مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه نظیر موقوفات، صندوق‌های بیمه‌ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است از نظر این ماده در حکم مؤسسات و شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.
- تبصره «۲»-** بنگاه‌های اقتصادی که صرفنظر از نوع مالکیت بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضای هیئت‌مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند از نظر این ماده دولتی محسوب می‌گردند و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع است.
- تبصره «۳»-** صندوق موظف است در توزیع منابع بین بخش‌های اقتصادی و استان‌ها، توازن منطقه‌ای را مد نظر قرار دهد.
۵. سال مالی صندوق از اول فروردین‌ماه هر سال تا پایان اسفندماه همان سال است.
۶. صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاست‌های پولی و ارزی می‌باشد. آیین‌نامه‌های لازم به پیشنهاد هیئت امنای صندوق

به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید و طبق اصل یکصدوسی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی اقدام خواهد شد.

۷. رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی موظف است هر ۶ ماه یکبار میزان منابع و مصارف و محل مصارف صندوق را به هیئت امناء، هیئت نظارت و مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

۸. هیئت نظارت در صورت برخورد با تخلف و جرم در اجرای احکام این ماده حسب مورد مراتب را به مراجع صالحه اعلام می‌دارد.

۹. ترازنامه و حساب سود و زیان صندوق به همراه گزارش و اظهارنظر هیئت نظارت باید حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه به هیئت امناء تسلیم شود.

۱۰. صدور هرگونه ضمانتنامه و پرداخت هرگونه تسهیلات از محل منابع صندوق فقط از طریق بانک‌های عامل اعم از دولتی یا غیردولتی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی انجام می‌شود.

۱۱. تغییر در اساسنامه و انحلال صندوق تنها با تصویب مجلس شورای اسلامی است.

ماده (۱۸) - نحوه تداوم فعالیت حساب ذخیره ارزی (حاصل از عواید نفت)

۱. ماده پیشنهادی دولت

«فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت با شرایط زیر تداوم می‌یابد:

الف) معادل مانده حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت خام، در پایان سال ۱۳۹۴ و همچنین مانده مطالبات دولت از اشخاص ناشی از تسهیلات اعطایی از محل موجودی حساب مذکور در ابتدای سال ۱۳۹۵ جزء موجودی حساب مذکور تلقی می‌شود.

ب) عواید حاصل از صادرات نفت اعم از (نفت خام و میعانات گازی) به صورت نقدی و تهاتری و درآمد دولت از صادرات خالص گاز پس از کسر مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول قانون بودجه کل کشور به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.

ج) تأمین کسری بودجه عمومی دولت ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام، گاز و میعانات گازی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی.

د) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به عهده بانک‌هاست.

ه) ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.

آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.»

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

- ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم توسعه کشور

- تبصره «۲» ماده (۷) - قانون اصلاح قانون نفت مصوب سال ۱۳۹۰:

- یک ماده به شرح ذیل به عنوان ماده (۱۴) به قانون نفت مصوب سال ۱۳۶۶ الحاق می‌گردد:

ماده (۱۴)

کلیه درآمدهای حاصل از فروش نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی در چارچوب قانون برنامه پس از کسر پرداخت‌های بیع متقابل، به طور مستقیم به خزانه‌داری کل کشور نزد بانک مرکزی واریز می‌شود و درصدهای مقرر در مواد (۵) و (۶) این قانون، طبق قوانین و مقررات مربوطه برداشت و پرداخت می‌گردد.

تبصره «۱» - درآمد حاصل از میعانات گازی تولیدی پس از واریز به حساب بانک مرکزی و کسر کسورات قانونی مربوط، با اعلام خزانه‌داری کل کشور به طور کامل بابت علی‌الحساب سهم مذکور در ماده (۵) در اختیار وزارت نفت از طریق شرکت‌های اصلی تابعه آن قرار می‌گیرد.

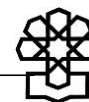
تبصره «۲» - درآمد حاصل از فروش نفت خام و میعانات گازی مازاد بر قیمت‌های مندرج در قوانین بودجه سالیانه کل کشور پس از کسر کسورات قانونی طبق قانون برنامه به حساب ذخیره ارزی نزد بانک مرکزی واریز می‌گردد تا براساس قوانین موضوعه هزینه شود.

- بند «ب» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲:

ب) وزارت نفت از طریق شرکت دولتی اصلی تابعه ذیربط، مکلف است دریافتی‌های حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی اعم از صادرات هر سال و سال‌های قبل به هر صورت را پس از کسر بازپرداخت تعهدات بیع متقابل به عنوان علی‌الحساب پرداخت‌های موضوع این ماده بلافاصله از طریق حساب‌های مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به حساب‌های مربوط در خزانه‌داری کل کشور واریز نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از وجوه حاصله هر ماه به طور متناسب، سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذیربط (با احتساب بازپرداخت‌های بیع متقابل)، سهم صندوق توسعه ملی و سهم درآمد عمومی دولت را که به موجب قانون تعیین می‌شود، پس از فروش مبالغ ارزی به نرخی که ضوابط آن را شورای پول و اعتبار مشخص می‌کند به حساب مربوط نزد خزانه‌داری کل کشور و مازاد آن را به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذیربط را به حساب‌های آن شرکت مورد تأیید خزانه‌داری کل کشور در داخل و مورد تأیید آن بانک در خارج از کشور برای پرداخت به پیمانکاران، سازندگان و عرضه‌کنندگان مواد و تجهیزات مربوط به طرف قرارداد و هزینه‌های جاری و تعهدات ارزی شرکت واریز و برای قراردادهای تسهیلات مالی خارجی توثیق نماید.

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

گزارش عملکرد به صورت محرمانه منتشر شده است.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

با توجه به اتمام دوره برنامه پنجم توسعه نیاز به قانونگذاری هست.

۵. اصلاحات پیشنهادی

- تغییرات ماده (۱۸) لایحه نسبت به ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم
- ماده (۱۸) لایحه نسبت به ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم چند تغییر عمده به شرح زیر داشته است:
  - خارج شدن عواید حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی از شمول حساب ذخیره ارزی؛
  - حذف شرط «مشروط بر اینکه از دیگر منابع قابل تأمین نباشد با تصویب مجلس شورای اسلامی» برای تأمین کسری بودجه دولت؛
  - پیگیری وصول اقساط از عهده دولت برداشته و به بانک‌ها سپرده شده است.

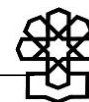
مقایسه تطبیقی ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم با ماده (۱۸) لایحه

ماده (۱۸) لایحه	ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم
فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت موضوع ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳ با اعمال اصلاحات و تغییرات زیر تداوم می‌یابد. الف) معادل مانده حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت خام، در پایان سال ۱۳۹۴ و همچنین مانده مطالبات دولت از اشخاص ناشی از تسهیلات اعطایی از محل موجودی حساب مذکور در ابتدای سال ۱۳۹۵ جزء موجودی حساب تلقی می‌شود.	فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت موضوع ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳ با اعمال اصلاحات و تغییرات زیر تداوم می‌یابد.
ب) عواید حاصل از صادرات نفت اعم از (نفت خام و میعانات گازی) به صورت نقدی و تهاتری و درآمد دولت از صادرات خالص گاز پس از کسر مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول قانون بودجه کل کشور به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.	الف) عواید حاصل از صادرات نفت اعم از (نفت خام و میعانات گازی) به صورت نقدی و تهاتری و درآمد دولت از صادرات فرآورده‌های نفتی و خالص صادرات گاز در سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد پس از کسر مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول قانون بودجه کل کشور و پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.
ج) تأمین کسری بودجه عمومی دولت ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام، گاز و میعانات گازی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه	ب) تأمین کسری بودجه عمومی دولت ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام، گاز و میعانات گازی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه

ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم	ماده (۱۸) لایحه
سنواتی از محل حساب ذخیره ارزی مشروط بر اینکه از دیگر منابع قابل تأمین نباشد با تصویب مجلس شورای اسلامی مجاز است.	سنواتی.
ج) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به عهده دولت است.	د) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به عهده بانک‌هاست.
د) ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.	ه) ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.
	آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

- اصلاحات پیشنهادی و دلایل آن

- حذف واژه (خام) از بند «الف» لایحه:
اضافه کردن واژه خام بعد از نفت منجر به خارج شدن میعانات گازی و گاز طبیعی از شمول ماده می‌شود.
  - بند «ب» لایحه به شرح زیر تغییر می‌کند:
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است پس از کسر سهم شرکت ملی نفت ایران و صندوق توسعه ملی از وجوه مذکور در بند «ب» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲، مابقی آن را به عنوان سهم دولت از محل صادرات نفت به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.
احکام مندرج در تبصره «۲» ماده (۷) - قانون اصلاح قانون نفت مصوب سال ۱۳۹۰ و بند «ب» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲ مصوب سال ۱۳۹۳ درباره حساب ذخیره ارزی ملغی می‌شود.
  - بند «ج» لایحه حذف می‌شود.
۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)
- فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت موضوع ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با اعمال اصلاحات و تغییرات زیر تداوم می‌یابد.

الف) معادل مانده حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت، در پایان سال ۱۳۹۴ و همچنین مانده مطالبات دولت از اشخاص ناشی از تسهیلات اعطایی از محل موجودی حساب مذکور در ابتدای سال ۱۳۹۵ جزء موجودی حساب تلقی می‌شود.

ب) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است پس از کسر سهم شرکت ملی نفت ایران و صندوق توسعه ملی از وجوه مذکور در بند «ب» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲، مابقی آن را به‌عنوان سهم دولت از محل صادرات نفت به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.

احکام مندرج در تبصره «۲» ماده (۷) قانون اصلاح قانون نفت مصوب سال ۱۳۹۰ و بند «ب» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲ مصوب سال ۱۳۹۳ درباره حساب ذخیره ارزی ملغی می‌شود.

ج) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به‌عهده بانک‌هاست.

د) ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به‌عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.

ه) آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۱۹) - تعیین سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی

۱. ماده پیشنهادی دولت

سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی موضوع قانون الحاق یک تبصره به قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی - مصوب ۱۳۸۹- با پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب شورای پول و اعتبار تعیین می‌شود.

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

تا پیش از تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم، بند «د» ماده (۳۱) قانون پولی و بانکی کشور، در خصوص سهم مشارکت طرف خارجی در بانک‌های ایرانی نافذ بود. پس از تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم سقف مجاز تملک سهام بانک‌های غیردولتی برای هر شرکت سهامی عام یا نهاد عمومی غیردولتی ۱۰ درصد و برای اشخاص حقیقی و سایر اشخاص حقوقی ۵ درصد

تعیین شد. بر همین اساس دیگر سقف ۴۰ درصدی مقرر در قانون پولی و بانکی موضوع میزان مجاز تملک سهام بانک‌های ایرانی توسط اتباع خارجی نمی‌توانست نافذ تلقی شود. در پی آن در سال ۱۳۸۹ ماده واحده‌ای به عنوان تبصره «۵» ماده (۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانونی اساسی به تصویب رسید که در آن سقف طرف خارجی در تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی مستثنا شد.

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

همچنین در ماده (۸۷) قانون برنامه پنجم توسعه، اختیار تعیین سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی موضع الحاق یک تبصره به قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، به بانک مرکزی تفویض گردید. از این ماده چنین برداشت می‌شد که برخی احکام ماده (۳۱) قانون پولی و بانکی کشور به مدت پنج سال برنامه به حالت تعلیق درآمده و در اختیار بانک مرکزی قرار گرفته است.

لازم به ذکر است که از ماده (۸۷) قانون برنامه پنجم چنین برداشت می‌شود که «بانک مشترک ایرانی و خارجی» یک تأسیس حقوقی-بانکی جدید است و قانونگذار بین این اصطلاح و اصطلاح بانک ایرانی که طرف خارجی در آن مشارکت داشته باشد، تفاوت قائل شده است.

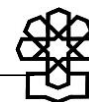
۴. اصلاحات پیشنهادی

پیشنهاد ارائه شده در لایحه تنظیم مغایر قانون پولی و بانکی کشور بوده و موضوع قانون برنامه پنجم صرفاً ناظر بر تأسیس «بانک مشترک ایرانی و خارجی» بوده و نه «بانک ایرانی». زیرا سهم اشخاص خارجی در تملک سهام بانک‌های ایرانی در ماده (۳۱) قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱ مشخص گردیده (حداکثر تا ۴۰ درصد)، که این موضوع در ماده اشاره شده در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم، نسبت به تأسیس «بانک مشترک ایرانی و خارجی» تخصیص خورده است. بنابراین تملک سهام بانک‌ها توسط اشخاص خارجی (چه بانک‌های موجود و چه تأسیس بانک جدید) بیش از میزان تعیین شده در قانون پولی و بانکی نیازمند مصوبه مجلس شورای اسلامی است و نه تصویب شورای پول و اعتبار.

۵. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

- اولویت اول: حذف^۱
- اولویت دوم: تصویب ماده (۸۷) قانون برنامه پنجم بدون تغییرات (با تأکید بر اینکه صرفاً این ماده

۱. به دلیل تعارضات قانونی به وجود آمده (مستند به مکاتبات محرمانه بین کمیسیون اصل نودم، بانک مرکزی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۳ ناشی از تصویب ماده (۸۷) قانون برنامه پنجم و همچنین با توجه به وضعیت نابسامان نظام بانکی کشور و همچنین شرایط حساس کشور در خصوص تحریم‌ها که ورود بانک‌های خارجی در این شرایط با نگرانی‌های زیادی همراه است. تصویب ماده پیشنهادی در لایحه تنظیم ضرورت نداشته و تصویب آن مشکلات زیادی را به وجود خواهد آورد.

مربوط به مشارکت اشخاص خارجی در تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی و نه بانک ایرانی یا خارجی است؛ همچنین اضافه گردد: با رعایت قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱.

ماده (۲۰) - ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی

۱. ماده پیشنهادی دولت

« ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از:

الف) رئیس‌جمهور (ریاست مجمع)

ب) وزیر امور اقتصادی و دارایی

ج) رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

د) دو نفر از وزرا به انتخاب هیئت وزیران

تبصره - قائم‌مقام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی از میان متخصصان مجرب پولی، بانکی و اقتصادی با حداقل ده سال تجربه کاری و تحصیلات حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط و دارای حسن شهرت پس از تأیید مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

ماده (۱۷) قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۲ به این موضوع اشاره داشته است.

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این ماده پیشنهادی لایحه در ماده (۸۸) قانون برنامه پنجم توسعه بوده است.

۴. اصلاحات پیشنهادی

- به‌طور کلی رویکرد بهینه و مناسب برای اصلاح مواد قانون پولی و بانکی، اصلاح کل قانون براساس رویکردهای جدید است که البته اقدامات اولیه این کار توسط بانک مرکزی با ارائه پیش‌نویس لایحه بانک مرکزی (در سال ۱۳۸۴) صورت گرفته است ولی به‌دلیل عدم ارائه لایحه نهایی، به نتیجه نرسیده است.
- ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی نیز به‌عنوان یکی از ارکان بانک مرکزی از قاعده فوق‌الذکر مستثنا نیست و بهتر بود رویکردهای اصلاحی از جمله بازنگری در رابطه دولت و بانک مرکزی و مسئله استقلال بانک مرکزی اصلاح و پس از آن مواد جزئی ارائه می‌شد.
- نخست آنکه تبصره مربوط به قائم‌مقام بانک مرکزی در واقع ارتباط معناداری با ترکیب مجمع عمومی ندارد ولی به‌دلیل آنکه در برنامه پنجم توسعه این‌گونه تصویب شده است، روال گذشته حفظ شده است. پیشنهاد می‌شود این تبصره از این بخش حذف شده و در ماده پیشنهادی مربوط به رئیس کل بانک مرکزی که در بخش پیشنهاد نهایی ذکر شده است، ادغام گردد.

در خصوص انتخاب و نصب و عزل رئیس کل بانک مرکزی نیز ذکر چند نکته لازم است: در سال ۱۳۹۳ شرایط عزل و نصب رئیس کل بانک مرکزی توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب و توسط مقام معظم رهبری با ملاحظه زیر ابلاغ گردید:

«با توجه به اینکه نصب و عزل و پذیرش استعفای رئیس کل بانک مرکزی در اختیار رئیس جمهور نهاده شده است، لازم است در به‌کارگیری این اختیار، گزارش مراجع نظارتی مورد توجه کافی قرار گیرد».

قطعاً اجرای دستور فوق نیازمند چارچوب قانونی است که ضرورت تدوین قوانین مربوط و مناسب این موضوع نیز در نامه رئیس قوه مقننه^۱ اشاره شده است.

۵. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

مجمع عمومی

اعضای مجمع عمومی بانک مرکزی متشکل از پنج نفر به شرح ذیل می‌باشد:

الف) رئیس جمهور به‌عنوان رئیس مجمع عمومی

ب) رئیس کل بانک مرکزی

ج) وزیر امور اقتصادی و دارایی

د) رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

ه) یک نفر حسابرس خبره مستقل حداقل با ۱۵ سال سابقه حسابرسی با معرفی رئیس سازمان

حسابرسی و حکم رئیس جمهور

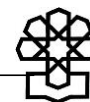
تبصره - انتقال به ماده بعد.

ماده الحاقی: رئیس کل و قائم‌مقام بانک مرکزی:

۱. در اجرای حکم مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱ رهبری در خصوص نحوه اداره بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (معضل) ناظر به مصوبه مورخ ۱۳۹۳/۸/۲۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام، رئیس جمهور مکلف است در نصب (موضوع بند «۲» مصوبه مزبور) و پیشنهاد عزل (موضوع بند «۵» مصوبه مزبور در اجرای جزء «۱» بند «۴» مصوبه مزبور) و قبول استعفای رئیس کل بانک مرکزی (موضوع بند «۶» مصوبه مزبور)، به گزارش مراجع نظارتی ذیصلاح در خصوص ویژگی‌های مصرح در جزءهای «ب»، «د» و «ه» بند «۱» مصوبه مزبور ترتیب اثر دهد.

تبصره «۱» - مراجع نظارتی ذیصلاح از قبیل دادگستری، دیوان محاسبات کشور و

۱. نامه شماره ۱۰/۷۵۴۱۶/د مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۶ به مرکز پژوهش‌های مجلس و کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی.

سازمان بازرسی کل کشور موظفند در خصوص ویژگی‌های موضوع بند «۱» مصوبه مزبور و موارد مصرح در بند «۴» مصوبه مزبور، به رئیس‌جمهور گزارش دهند.

تبصره «۲» - رئیس کل بانک مرکزی موظف است در مقاطع سه‌ماهه گزارش عملکرد بانک مرکزی در خصوص وظایف و اختیارات قانونی بانک مرکزی را مورد به مورد به رئیس‌جمهور، هیئت دولت، وزیر امور اقتصادی و دارایی و مجلس شورای اسلامی با یک محتوا گزارش کند. ۲. قائم مقام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی از میان متخصصان مجرب پولی، بانکی و اقتصادی با حداقل ۱۰ سال تجربه کاری و تحصیلات دکتری در رشته‌های مرتبط و دارای حسن‌شهرت پس از تأیید مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

ماده (۲۱) - ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار

۱. ماده پیشنهادی دولت

ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

- الف) وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی
  - ب) رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
  - ج) رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور یا معاون وی
  - د) وزیر صنعت، معدن و تجارت
  - ه) دو نفر از وزرا به انتخاب هیئت وزیران
  - و) دو نفر کارشناس خبره و متخصص در حوزه‌های اقتصادی، پولی، بانکی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید رئیس‌جمهور
  - ز) دادستان کل کشور یا معاون وی
  - ح) رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
  - ط) رئیس اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران
  - ی) نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به عنوان ناظر با انتخاب مجلس
- تبصره «۱» - ریاست شورا برعهده رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.
- تبصره «۲» - هر یک از اعضای خبره شورای پول و اعتبار هر دو سال یک بار تغییر می‌یابند.
- انتخاب مجدد آنها بلامانع است.

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این ماده پیشنهادی لایحه در ماده (۸۹) قانون برنامه پنجم توسعه بوده است.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

۵. اصلاحات پیشنهادی

در پیش‌نویس لایحه بانک مرکزی که توسط دولت و به‌خصوص بانک مرکزی تهیه شده است، رکن شورای پول و اعتبار از بانک مرکزی حذف شده است و «هیئت سیاستگذاری» و «هیئت نظارت» جایگزین شده است. این مسئله نیز با هدف جدایی رکن سیاستگذاری از رکن نظارت و همچنین افزایش استقلال بانک مرکزی (با کاهش اعضای دولتی در این هیئت‌ها) صورت گرفته است که البته این لایحه تاکنون به مجلس شورای اسلامی ارائه نشده است که در صورت اتخاذ چنین تصمیمی، رکن شورای پول و اعتبار حذف خواهد شد.

رویکرد مطلوب در اصلاح و دائمی نمودن ترکیب شورای پول و اعتبار، اصلاح قانون پولی و بانکی با ارائه لایحه مربوطه است که به‌دلیل عدم ارائه آن، ناگزیر به درج آن در قوانین برنامه هستیم.

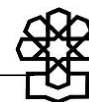
براساس ماده (۸۹) قانون برنامه پنجم توسعه (ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار)، ملاحظه می‌شود ۶ نفر از اعضای ۱۱ نفره این شورا به‌طور مستقیم توسط رئیس قوه مجریه تعیین می‌شوند. در این حالت تصمیمات این شورا که سیاست پولی کشور را تعیین می‌کند، نمی‌تواند استقلال لازم را از سیاست‌های مالی دولت داشته باشد.

یکی از آسیب‌های شورای پول و اعتبار، خلأ تخصص فقهی دارای رأی در ترکیب آن است که مشکلاتی را از حیث وجود تعارضاتی در مصوبات شورا با موازین شرعی به‌وجود آورده است از این‌رو با هدف کاهش هزینه‌های تصمیم‌گیری و رفع تعارضات احتمالی از منظر شرعی، پیشنهاد اضافه نمودن یک فقیه متخصص در حوزه پولی و بانکی در ترکیب شورای پول و اعتبار ارائه شده است.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار عبارتند از:

- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان رئیس شورا
- وزیر امور اقتصادی و دارایی یا یکی از معاونان وی
- رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور یا معاون وی
- قائم‌مقام یا یکی از معاونان بانک به انتخاب رئیس کل بانک مرکزی؛
- یک نفر فقیه (مجتهد متجزی در حوزه فقه معاملات و صاحب‌نظر در مسائل پولی و بانکی)، به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی و تأیید رئیس‌جمهور؛

- ۳ نفر اقتصاددان پولی خبره حداقل با ۱۵ سال سابقه فعالیت علمی و اجرایی در زمینه پولی و بانکی با معرفی رئیس کل بانک مرکزی و حکم رئیس جمهور
- دادستان کل کشور یا معاون وی؛
- رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران یا نماینده وی؛
- رئیس اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران یا نماینده وی؛
- نماینده کانون بانکها و مؤسسات اعتباری (بدون حق رأی)
- نمایندگان کمیسیونهای اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به عنوان ناظر با انتخاب مجلس
- تبصره - هر یک از اعضای اقتصاددانان خبره شورای پول و اعتبار هر دو سال یک بار تغییر می‌یابند. انتخاب مجدد آنها بلامانع است.

ماده (۲۲) - به تصویب هیئت وزیران رسیدن نحوه تعیین بانک عامل بنگاهها، مؤسسات، شرکتها و سازمانهای دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی برای دریافت خدمات بانکی

۱. ماده پیشنهادی دولت

«نحوه تعیین بانک عامل بنگاهها، مؤسسات، شرکتها و سازمانهای دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی برای دریافت خدمات بانکی در چارچوب دستورالعملی است که به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیئت وزیران می‌رسد».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این ماده پیشنهادی در ماده (۹۴) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور بوده است.

۳. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

نیاز ندارد.

۴. اصلاحات پیشنهادی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس بند «الف» ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱ به عنوان بانکدار دولت، عهده‌دار وظیفه نگاهداری حسابهای بانکی متعلق به وزارتخانهها، مؤسسات و شرکتهای دولتی، مؤسسات وابسته به دولت و شرکتهای تابعه آنها و نیز حسابهای بانکی متعلق به شهرداریها و مؤسسات تابعه شهرداریها و همچنین انجام عملیات بانکی دستگاهها و سازمانهای مزبور در داخل و خارج کشور می‌باشد تا قبل از تصویب و ابلاغ برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه

کشور، بانک مرکزی بنا به دلایلی، از جمله تعدد و پراکندگی جغرافیایی نهادهای ذیربط، تمرکز ساختار اداری بانک مرکزی در تهران و عدم دسترسی به امکانات و فناوری‌های جدید در زمینه بانکداری الکترونیک و سامانه‌های نوین بانکداری، براساس اختیارات قانونی مندرج در بند «ز» ماده (۱۰) قانون پولی و بانکی کشور و نیز ماده (۲۲) قانون عملیات بانکی بدون ربا، وظیفه نگاهداری حساب‌های دولتی را به بانک‌های عامل دارای قرارداد نمایندگی از طرف بانک مرکزی واگذار می‌نمود. لکن براساس بند «د» ماده (۱۰) قانون برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه کشور، بنگاه‌ها، مؤسسات و سازمان‌های دولتی و دیگر نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداری‌ها برای دریافت خدمات بانکی، رأساً مجاز به انتخاب بانک عامل شده، از این رو نسبت به انتقال حساب‌های خود به بانک‌های مختلف از جمله بانک‌های غیردولتی اقدام نمودند. اجرای قانون فوق‌الذکر، باعث عدم نظارت بانک مرکزی بر افتتاح و یا انتقال حساب‌های دولتی و به تبع آن بروز مسائل و مشکلات جدی در این زمینه شده که ذیلاً به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

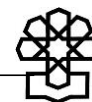
۱. به دلیل تعدد و پراکندگی حساب‌های دولتی، امکان کنترل صحیح و کافی در خصوص وجوه دولتی و حساب‌های مفتوحه جهت نگاهداری آنها وجود ندارد، لذا این وجوه مانند منابع غیردولتی در حساب‌های متعلق به شرکت‌های تابعه دستگاه‌ها نزد بانک‌های کشور، رسوب نموده و دغدغه‌های بسیاری را برای مقامات پولی کشور که به طرق مختلف به دنبال مدیریت بهینه نقدینگی مورد نیاز اقتصاد کشور می‌باشند، ایجاد کرده است.

۲. به دلیل عدم دسترسی به گزارش‌های به موقع و دقیق از کلیه حساب‌های دولتی، امکان اعمال نظارت و کنترل مؤثر بر امور خزانه‌داری و بانکداری دولت و کنترل گردش حساب‌های هزینه‌ای و درآمدی دولت میسر نبوده، لذا احصای درآمدهای دولتی با مشکلات جدی روبرو می‌گردد.

۳. به دلیل رسوب وجوه دولتی در حساب نهادهای دولتی و شرکت‌های تابعه آنها نزد شبکه بانکی، در بسیاری از موارد گردش منابع درآمدی و هزینه‌ای نهادهای دولتی با کندی صورت گرفته و امکان تخصیص به موقع منابع مورد نیاز برای انجام معاملات و طرح‌های دولتی سلب می‌گردد.

۴. علاوه بر موارد فوق، عدم نظارت بانک مرکزی بر حساب‌های دولتی، منجر به بروز مفسده‌هایی چون ایجاد رانت‌های مختلف برای صاحبان حساب‌های دولتی و همچنین بانک‌های افتتاح‌کننده حساب‌های دولتی می‌شود که از آن جمله می‌توان به مطالبه امتیازات و خدمات بانکی خاص از سوی نهادهای ذیربط در ازای انتقال حساب‌های دولتی به بانک مورد نظر و یا درخواست ارائه انحصاری خدمات بانکی نظیر صدور اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه بانکی به نهادهای ذیربط و پیمانکاران طرف قرارداد با آنها از سوی بانک‌ها، اشاره کرد.

۵. یکی دیگر از مشکلات استفاده از شیوه‌های جاری تخصیص منابع دولتی به نهادها و شرکت‌های ذیربط (حساب‌های سنتی)، بهره‌گیری از ابزارهای سنتی مانند چک می‌باشد. استفاده از چک برای

پرداخت‌ها موجب کاهش سرعت انتقال وجوه نسبت به روش‌های پرداخت الکترونیک و نیز امکان بروز تخلفاتی چون جعل مبالغ و امضای چک‌ها می‌گردد.

در همین حال می‌توان اذعان کرد که در سال‌های اخیر، رشد و توسعه فناوری در صنعت بانکداری و تحولات اثربخش در حوزه پرداخت الکترونیک در سطح شبکه بانکی کشور، موجبات تکامل هرچه بیشتر سامانه‌های متمرکز را تحت زیرساخت‌های نظارتی، حفاظت مالی و امنیتی فراهم کرده است. لذا با بهبود فناوری اطلاعات، در عمل، موانع سال‌های گذشته جهت انجام وظایف تعیین شده برای این بانک در بند «الف» ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور برطرف گردیده است.^۱

لازم به ذکر است دستورالعمل نگاهداری انواع حساب برای وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی در جلسه ۱۳۹۱/۷/۲۵ شورای پول و اعتبار تصویب گردیده است.

۵. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

بنا به دلایل فوق‌الذکر و وجود دستورالعمل مورد اشاره، حذف این ماده پیشنهاد می‌گردد.

ماده (۲۳) - نحوه اداره امور بانک مرکزی و برخی وظایف و امور مربوطه

۱. ماده پیشنهادی دولت

«اداره امور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس قانون پولی و بانکی کشور - مصوب ۱۳۵۱ - است.

تبصره «۱»- ایجاد و ثبت نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امکان‌پذیر است.

تبصره «۲»- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف به رعایت مفاد این ماده هستند.

تبصره «۳»- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس مقررات قانونی، اختیار سلب صلاحیت حرفه‌ای و لغو مجوز و محکومیت متخلفین فعال در حوزه پولی به پرداخت جریمه را دارد. در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای، اعضای هیئت‌مدیره و مدیران عامل بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از مسئولیت مربوطه منفصل می‌گردند. ادامه تصدی مدیران مربوطه در

۱. دستورالعمل نگاهداری انواع حساب برای وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی مصوب ۱۳۹۱/۷/۲۵ شورای پول و اعتبار.

حکم دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود. مبلغ مندرج در بند «۲» ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور به پانصد میلیون ریال افزایش می‌یابد و هر سه سال یک بار براساس رشد شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی اعلامی به صورت رسمی به پیشنهاد بانک مرکزی توسط هیئت وزیران تعدیل می‌گردد.

تبصره «۴» - انتخاب مدیرعامل و هیئت‌مدیره بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری پس از صدور مجوز صلاحیت حرفه‌ای آنان از سوی بانک مرکزی امکان‌پذیر است. این افراد باید حداقل دارای دانشنامه کارشناسی مرتبط باشند. شرایط احراز، نحوه اعتراض و رسیدگی به آن با پیشنهاد مشترک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب شورای پول و اعتبار تعیین می‌شود.

تبصره «۵» - ایجاد نهادهای جدید در بازار غیرمتشکل پولی بدون مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ممنوع بوده و تصدی پست‌های مدیریتی آنها در حکم دخل و تصرف غیرقانونی در اموال عمومی تلقی می‌شوند.

۲. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این ماده پیشنهادی لایحه در ماده (۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور بوده است.

۳. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

وجود این ماده به طور خاص برای اداره صحیح و کارآمد و استقلال بانک مرکزی مورد نیاز است.

۴. اصلاحات پیشنهادی

در تبصره «۵» ماده (۲۳) لایحه به ایجاد نهادهای جدید در بازار غیرمتشکل پولی اشاره شده است و به این بازار مشروعیت و بقا در آتیه بخشیده است. این درحالی است که در آتی، امکان ایجاد بازار پولی نظام‌مند و حذف بازار غیرمتشکل پولی وجود دارد. بنابراین پیشنهاد حذف این ماده داده می‌شود.

۵. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

تبصره‌های موجود در این ماده ارتباطی به صدر ماده ندارد و به‌عنوان بندهایی از ماده (۲۳) مطرح می‌شوند بنابراین ماده پیشنهادی به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

تبصره‌های «۱» و «۲» ماده (۲۳) لایحه به صورت یک ماده و یک تبصره مجزا به شکل زیر جایگزین پیشنهاد ارائه شده در متن لایحه دولت می‌گردد:

ماده (۲۳) - تأسیس، ثبت، فعالیت و انحلال نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانک‌ها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به‌موجب مقررات مصوب شورای پول و اعتبار امکان‌پذیر است.

تبصره - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف به رعایت مفاد این ماده و همکاری با بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشند.

تبصره «۳» ماده (۲۳) به صورت یک ماده و سه تبصره مجزا به شکل زیر جایگزین پیشنهاد ارائه شده در متن لایحه دولت می‌گردد:

ماده (۲۳) مکرر - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است نسبت به اعمال یک یا چند مورد از انواع مجازات‌های انتظامی زیر برای نهادهای مختلف فعال در بازار پولی از قبیل بانک‌ها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) اقدام نماید:

الف) اخطار کتبی به مدیرعامل، قائم‌مقام مدیرعامل، معاونین مدیرعامل و رئیس یا هر یک از اعضای هیئت‌مدیره نهادهای موضوع این ماده؛

ب) اطلاع‌رسانی تخلف نهادهای موضوع این ماده از طریق رسانه‌های عمومی؛

پ) سلب صلاحیت تمام یا برخی از اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل، قائم‌مقام مدیرعامل؛

ت) اعمال جریمه نقدی برای نهادهای موضوع این ماده تا سقف پانصد میلیارد ریال به ازای هر تخلف، تکرار یا استمرار آن؛

ث) اعمال جریمه نقدی برای مدیرعامل، قائم‌مقام مدیرعامل، معاونین مدیرعامل و یا هر یک از اعضای هیئت‌مدیره نهادهای موضوع این ماده تا سقف پنج میلیارد ریال به ازای هر تخلف، تکرار یا استمرار آن؛

ج) ممنوعیت از ارائه برخی یا تمامی عملیات مجاز احصا شده برای هر یک از نهادهای موضوع این ماده به‌طور موقت یا دائم؛

چ) تنزل سطح نهادهای موضوع این ماده؛

ح) تعلیق یا لغو مجوز فعالیت نهادهای موضوع این ماده؛

خ) تصدی اداره امور نهادهای موضوع این ماده توسط بانک مرکزی رأساً یا واگذاری به سایر اشخاص؛

تبصره «۱» - مدیران مذکور در بند «پ»، در صورت سلب صلاحیت، از مسئولیت منفصل می‌گردند و در صورت ادامه تصدی، با شکایت بانک مرکزی علاوه بر مجازات تصرف در وجوه عمومی، به پرداخت جزای نقدی به ازای هر روز دویست میلیون ریال محکوم خواهند شد.

تبصره «۲» - حداکثر مدت محرومیت موقت از ارائه برخی یا تمامی عملیات مجاز و یا

تعليق مجوز فعاليت، موضوع بندهای «چ» و «خ» این ماده، تکرار یا استمرار آن، یک سال خواهد بود.

تبصره «۳»- منظور از تخلف موضوع این ماده، تخطی از موازین قانونی و مقرراتی حوزه پولی و بانکی و دستورات و ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی می‌باشد. سازوکار اجرایی این ماده به موجب دستورالعملی است که به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

تبصره «۴» ماده (۲۳) لایحه به صورت یک ماده و دو تبصره مجزا، به شکل زیر جایگزین پیشنهاد ارائه شده در متن لایحه دولت می‌گردد:

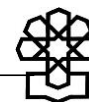
ماده (۲۳) مکرر ۲- انتصاب افراد به عنوان مدیرعامل، قائم‌مقام مدیرعامل و یا عضو هیئت‌مدیره بانک‌ها، مؤسسات اعتباری غیربانکی که صرفاً از میان اشخاص حقیقی انتخاب می‌شوند و همچنین تصدی سمت از سوی آنها، صرفاً منوط به تأیید صلاحیت اشخاص پیشنهادی از حیث سابقه کاری، میزان تحصیلات، نداشتن سابقه محکومیت کیفری مؤثر و غیره از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.

تبصره «۱»- تصدی سمت از سوی اشخاص فاقد تأییدیه صلاحیت از بانک مرکزی، با شکایت بانک مرکزی مشمول حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی می‌شود. گزارش و اعلام نظر بانک مرکزی در این خصوص، در مرجع قضایی، در حکم گزارش ضابطان قضایی است.

تبصره «۲»- تأیید صلاحیت افراد پیشنهادی و شرایط عمومی و تخصصی آنها، سلب صلاحیت مدیران نهادهای موضوع این ماده و همچنین کیفیت اداره نهادهای مذکور که به هر دلیل (نظیر تطویل جریان بررسی صلاحیت، سلب صلاحیت، فوت یا استعفای مدیران فوق‌الذکر یا افراد پیشنهادی)، فاقد مدیرعامل و یا قائم‌مقام مدیرعامل برای انجام وظایف مربوط گردیده و یا تعداد اعضای هیئت‌مدیره آنها برای تشکیل جلسه و تصمیم‌گیری کافی نباشند، به موجب دستورالعملی است که توسط بانک مرکزی ارائه می‌گردد.

بانک مرکزی مکلف است ولو از طریق تأیید موقت افراد پیشنهادی، نصب سرپرست، واگذاری اداره امور مؤسسه اعتباری به افراد متخصص با کلیه اختیارات لازم و غیره، از تعطیلی اداره امور مؤسسه اعتباری جلوگیری نماید.^۱

۱. پیشنهاد کارشناسی مستخرج از جلسه بررسی مواد پولی و بانکی، بازار سرمایه و بیمه «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» با حضور کارشناسان بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، بیمه مرکزی، شورای هماهنگی بانک‌های دولتی، کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی در تاریخ ۱۳۹۴/۸/۳۰ در مرکز پژوهش‌های مجلس.

ماده (۲۴) - ممنوعیت برقراری موانع غیر تعرفه‌ای فنی برای واردات

۱. ماده پیشنهادی دولت

«برقراری موانع غیر تعرفه‌ای و غیر فنی برای واردات بجز در مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، ممنوع است. موارد استثنا به تصویب هیئت وزیران می‌رسد».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

یکی از سیاست‌های تجاری که در راستای الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی و یکسان‌سازی قوانین و مقررات بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته شده است کاهش سطح تعرفه‌ها و ممنوعیت وضع موانع غیر تعرفه‌ای و غیر فنی برای واردات است. البته این امر مانع اعمال سیاست دولت در زمان اتخاذ سیاست‌های غیرمنصفانه مانند دامپینگ توسط شرکای تجاری نبوده است. از این رو ابزارهایی مانند ماده (۱۳) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اختیاراتی به دولت داده است تا در مواقع ضرورت بتواند از طریق وضع مابه‌التفاوت، سیاست‌های جبرانی اتخاذ نماید.

قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷

ماده (۱۳)

اجرای بند «ح» ماده (۳۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و برای حفاظت مؤثر و به‌موقع از محصولات داخلی که در معرض لطمه ناشی از کاهش قیمت غیرمتمعارف محصولات مشابه خارجی قرار می‌گیرند، به دولت اجازه داده می‌شود و به پیشنهاد وزیر بازرگانی و تصویب شورای اقتصاد ظرف ده روز به شرح زیر اقدام نماید:

۱. از محصولات خارجی که با قیمت غیرمتمعارف و یا تسهیلات غیرعادی به کشور وارد می‌شوند

مابه‌التفاوت اخذ نماید.

۲. سیاست‌های جبرانی و ضد بازارشکنی لازم را اتخاذ و اجرا نماید.

تبصره «۱» - کلیه دستگاه‌های اجرایی و همچنین اتاق‌های بازرگانی سراسر کشور موظفند در شناسایی موارد موضوع بند «۱» فوق و تنظیم و ارسال اطلاعات لازم برای اجرای این ماده با وزارت بازرگانی همکاری نمایند.

تبصره «۲» - دولت موظف است برای حفاظت مؤثر و به‌موقع از حقوق مصرف‌کنندگان در مواردی که در معرض افزایش قیمت غیرمتمعارف کالاهای داخلی قرار می‌گیرند به ترتیب مقرر در صدر این ماده نسبت به کاهش سود بازرگانی کالاهای مشابه خارجی اقدام نماید.

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

ماده (۲۴) پیشنهادی لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور تقریباً مشابه ماده (۱۰۳)

قانون برنامه پنجم می‌باشد. ماده (۱۰۳) قانون برنامه پنجم توسعه عبارت است از:

ماده (۱۰۳) قانون برنامه پنجم توسعه - برقراری موانع غیرتعرفه‌ای و غیرفنی برای واردات در طول سال‌های برنامه بجز مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، ممنوع است. در صورت وجود چنین موانعی دولت مکلف است با وضع نرخ‌های معادل تعرفه‌ای نسبت به رفع آن اقدام نماید.

تبصره - محصولات کشاورزی مشمول این ممنوعیت نیست.

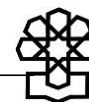
جهت تسهیل تجارت و بهبود محیط کسب‌وکار حذف موانع غیرتعرفه‌ای مورد تأکید سیاستگذاران حوزه بازرگانی و تجارت کشور است. به‌علاوه سازمان توسعه تجارت و وزارت صنعت، معدن و تجارت در برنامه‌های پیشنهادی خود ورود به سازمان تجارت جهانی را مدنظر قرار داشته که از جمله شرایط آن حذف موانع غیرتعرفه‌ای است. از جمله مواردی که سبب عدم تغییر مکرر قوانین و سردرگمی فعالان اقتصادی می‌شود کاهش موانع غیرتعرفه‌ای است. البته می‌توان عنوان کرد که این حکم قانونی در عمل به طور کامل اجرایی نشده است و عدم صدور مجوز توسط برخی وزارتخانه‌ها و یا عدم ثبت سفارش برخی کالاها موجب ایجاد ممنوعیت در ورود رسمی شده که در برخی موارد به ورود کالا به کشور از مسیرهای نامتعارف قاچاق منجر شده است. در برنامه پنجم جهت کنترل بازار، محصولات کشاورزی از این ماده مستثنا شده‌اند. لازم به توضیح است برای کنترل بازار محصولات کشاورزی امکان استفاده از ابزارهای تعرفه‌ای وجود داشته و هیئت وزیران با استفاده از تعیین سود بازرگانی قادر به کنترل آن می‌باشد.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

قانونگذاری در این خصوص با هدف جلوگیری از تغییر مداوم قوانین واردات و شفافیت سازوکار صدور مجوزها توسط وزارتخانه‌های مربوطه ضروری به‌نظر می‌رسد. نگرانی از کاهش کنترل دولت بر میزان واردات با توجه به محدودیت‌های موجود ارزی و شرایط بین‌المللی با توجه به وجود ابزارهای قانونی موجود و در موارد استثنایی از طریق ابزارهایی مانند مصوبات ستاد تدابیر ویژه مرتفع خواهد شد. لازم به توضیح است که حذف موانع غیرتعرفه‌ای و لزوم کاهش طبقات تعرفه‌ای و کاهش نرخ‌های تعرفه جهت ورود به سازمان تجارت جهانی ضروری به‌نظر می‌رسد، لذا برای افزایش سهم تجارت کشور چنانچه الحاق به سازمان تجارت جهانی در دستور کار قرار گرفته است لازم است در دوره زمانی مناسب قوانین کشور نیز با این مسئله هماهنگ باشد.

۵. اصلاحات پیشنهادی

وجود اختیار تصویب موارد استثنا در هیئت وزیران موجب می‌گردد هدف قانونگذار در عدم ایجاد مواد غیرتعرفه‌ای و غیرفنی توسط دستگاه‌های ذیربط و وزارتخانه‌ها محقق نشده و در عمل مسیری جهت ارجاع موانع غیرتعرفه‌ای توسط دستگاه‌های اجرایی به هیئت وزیران ایجاد و برنامه‌ریزی شایسته تجار و

تولیدکنندگان دچار اخلال گردد و این موضوع با اهداف وضع این ماده مغایرت دارد. همچنین در موارد خاص و استثنایی که دخالت دولت ضروری به نظر می‌رسد می‌توان با استفاده از ترتیبات ماده (۱۳) قانون الحاق استفاده نمود.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

برقراری موانع غیرتعرفه‌ای و غیرفنی برای واردات بجز در مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، ممنوع است.

ماده (۲۵) - جواز صدور کلیه کالاها و خدمات بجز موارد ذکر شده

۱. ماده پیشنهادی دولت

«تنظیم بازار داخلی موجب ممنوعیت صدور نمی‌گردد و صدور کلیه کالاها و خدمات بجز موارد زیر مجاز است:

- اشیای عتیقه و میراث فرهنگی به تشخیص سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.

- اقلام خاص دامی، نباتی، خاک زراعی و مرتعی و گونه‌هایی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیکی و یا حفاظت تنوع زیستی داشته باشند، به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست.

تبصره- صادرات کالاهایی که دولت برای تأمین آنها یارانه مستقیم پرداخت می‌کند، تنها با پیشنهاد دستگاه مربوطه و تصویب شورای اقتصاد مجاز است. در این صورت کلیه صادرکنندگان موظفند گواهی مربوط به عودت کلیه یارانه‌های مستقیم پرداختی به کالاهای صادر شده را قبل از خروج، از وزارت امور اقتصادی و دارایی اخذ کنند».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

بررسی سابقه قانونی ماده فوق نشان می‌دهد علیرغم تأکید ماده فوق در قانون برنامه چهارم و پنجم توسعه مبنی بر عدم وضع ممنوعیت برای صادرات، این موضوع در قانون امور گمرکی نیز اشاره شده که بدین شرح است:

- مواد (۷۱)^۱ و (۱۲۶)^۲ قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ مجلس شورای اسلامی.

---

۱. ماده (۷۱) - صدور موقت، رویه گمرکی است که به موجب آن کالاهای مجاز برای اهداف معینی شامل ساخت، پردازش، تعمیر، تکمیل، شرکت در نمایشگاه یا به عنوان وسایل نقلیه برای استفاده شخصی یا تردد بین ایران و کشورهای دیگر یا ماشین‌آلات و تجهیزات برای انجام خدمات فنی و مهندسی به طور موقت و ظرف مهلت معینی که در آیین‌نامه اجرایی این قانون مشخص می‌شود به خارج از کشور صادر و سپس به کشور بازگردانده شود.

تبصره - شرایط، تشریفات اظهار و ارزیابی، اسناد لازم و تضمین در حدود مقررات این قانون در آیین‌نامه اجرایی تعیین می‌گردد.

۲. ماده (۱۲۶) - کالاهای زیر قابلیت صدور قطعی ندارد:

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

بررسی‌ها نشان می‌دهد که این ماده مسبوق به سابقه بوده و در تمامی قوانین برنامه سوم، چهارم و پنجم توسعه عیناً تکرار شده که بدین شرح است:

- بند «ه» ماده (۱۰۴) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)
- ماده (۳۶) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۸-۱۳۸۴).^۱

- ماده (۱۱۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۹-۱۳۸۳).

درخصوص عملکرد ماده فوق شایان ذکر است براساس گزارش عملکرد برنامه پنجم که توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشوری منتشر شده است، طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۱ بدین مطلب اشاره شده که «ازسوی وزارت صنعت، معدن و تجارت (سازمان توسعه تجارت ایران) به عنوان متولی صادرات کشور ابلاغیه‌ای به گمرک واصل نشده است». همچنین در گزارش عملکرد سال ۱۳۹۲ به این مطلب اشاره شده که «با توجه به اینکه صدور فرآورده‌های اصلی نفتی صرفاً در انحصار وزارت نفت می‌باشد صادرات توسط سایر اشخاص صورت نمی‌پذیرد. لکن صادرات مشتقات نفتی پس از احراز عدم به‌کارگیری مواد یارانه‌ای با رعایت دستورالعمل ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب سال ۱۳۸۸) انجام می‌شود». البته برای سال ۱۳۹۳ تاکنون گزارش عملکردی ازسوی دولت منتشر نشده است.

با توجه به مصوبات هیئت وزیران، عملکرد ماده فوق نشان می‌دهد که حکم این ماده در مواردی نقض شده که بدین شرح است:

- مصوبه شماره ۸/۱۳۳۳/ت/۳۶۰۱۳ هـ مورخ ۱۳۸۵/۷/۹ هیئت وزیران^۲ درخصوص ممنوعیت صادرات حبوبات.

- مصوبه شماره ۱۳۴۲۶۸/ت/۴۷۸۹۸ هـ مورخ ۱۳۹۱/۷/۸ هیئت وزیران درخصوص ممنوعیت

الف) کالاهای ممنوع‌الصدور براساس شرع مقدس اسلام و یا به‌موجب قانون.

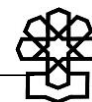
ب) اشیای عتیقه یا میراث فرهنگی به تشخیص سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.

پ) اقلام دامی یا نباتی و گونه‌های جانوری برای حفظ ذخایر ژنتیک یا حفاظت محیط زیست طبق فهرست اعلامی ازسوی سازمان‌های مربوطه.

ت) سایر کالاهای ممنوع‌الصدور به‌موجب قوانین خاص.

۱. مواد (۱۱۴)، (۱۱۷) و تبصره «۲» ماده (۸۶) «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و اصلاحیه‌های آن» برای دوره برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۸) تنفیذ می‌گردد.

۲. براساس مصوبه فوق به‌منظور جلوگیری از افزایش قیمت، صادرات حبوبات ممنوع شده است.

صادرات کالاهایی^۱ شامل: برخی کالاهای کشاورزی، پتروشیمی، دامی و ...

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

براساس آمارهای دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران، میزان و ارزش صادرات در تمامی ماههای سال ۱۳۹۴ نسبت به مدت مشابه کاهش یافته که این امر می‌تواند برخلاف سیاست‌های وضع شده درخصوص توسعه صادرات کشور باشد. همچنین تکرار این ماده در سه برنامه توسعه پنج‌ساله قبل، ضرورت و اهمیت تأکید بر مجاز بودن صادرات کلیه کالاها و خدمات جز در موارد خاص را نشان می‌دهد. با توجه به محتوای ماده فوق که در راستای کاهش آثار و پیامدهای ممنوعیت و محدودیت صادرات بر تولید و فضای کلی اقتصاد کشور وضع شده، به نظر می‌رسد الحاق این ماده به احکام دائمی برنامه‌های توسعه می‌تواند تا حدودی منجر به ایجاد ثبات در شرایط اقتصادی کشور و به‌عنوان یک نقطه قوت برای تجارت خارجی کشور محسوب شود. از طرف دیگر در صورت عدم تصویب ماده فوق به‌دلیل شرایط خاص کشور از جمله محدودیت ارزی، تحریم‌ها و ... دولت می‌تواند هر گونه محدودیت و یا ممنوعیت را با اهداف کسب درآمد، تنظیم بازار داخلی و ... وضع نماید، که این مجوز به طور ضمنی می‌تواند آثار و پیامدهای ذیل را به همراه داشته باشد:

- برهم زدن فضای کسب‌وکار و ایجاد خلل در برنامه‌ریزی برای تولیدات و صادرات فعالان اقتصادی به‌دلیل نقض قوانین موضوعه کشور از جمله برنامه پنجم توسعه و ...
- با توجه به اینکه در حال حاضر به‌دست آوردن یک بازار از طرفی نیازمند طی نمودن یک فرآیند بلندمدت همراه با شناخت کامل بازار و رفتار سایر رقبا و از طرف دیگر با توجه به پویایی بازار (تغییرات آنی تقاضای کالا به فراخور تغییرات زمانی و فصلی و یا رونق و رکود در سایر بخش‌های اقتصادی و نیز تغییرات نرخ ارز و ... به‌عنوان عوامل برون‌زا در طی زمان) می‌باشد. بنابراین به‌نظر می‌رسد اگر محدودیت و یا ممنوعیت صادراتی در چنین شرایطی وضع شود، اولاً منجر به تضعیف جایگاه صادرکنندگان ایرانی در بازارهای جهانی می‌شود. ثانیاً: بخش‌هایی از بازار که در اختیار تولیدکنندگان ایرانی می‌باشد، از اختیار ایشان خارج خواهد شد و شاهد کاهش سهم تولیدات ایرانی از بازار و یا حذف آنها خواهیم بود. به‌عبارت دیگر تقاضاکنندگان خارجی برای رفع نیازشان به سایر رقبای ایرانی روی خواهند آورد. علاوه بر این، تغییرات مکرر قوانین و مقررات نیز مزید بر علت خواهد شد تا تولیدکنندگان خارجی و تقاضاکنندگان کالاهای ایرانی، به بازار ایران اتکا نکرده و کالاهای مورد نیاز خود را از سایر بازارها تأمین کنند.
- براساس بند «۱۰» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی^۲ به‌عنوان یک سند بالادستی، حمایت

۱. براساس مصوبه فوق ۳۹ قلم کالا مشمول ممنوعیت صادرات و ۳۴ قلم کالا مشمول پرداخت عوارض صادراتی شده است.

۲. ۱۰ ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، در تاریخ ۲۹/۱۱/۱۳۹۲ توسط مقام معظم رهبری بند «۱۰»- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش‌افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم.

- گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز.

همه‌جانبه از صادرات کالاها و خدمات باید در دستور کار دولتمردان کشور قرار گیرد که وضع ممنوعیت و محدودیت در امر صادرات می‌تواند مغایر اصل فوق باشد. به عبارت دیگر یکی از شاخص‌های نشان‌دهنده برقراری اقتصاد مقاومتی، ایجاد تنوع در درآمدهای صادراتی کشور است که این امر از طریق تسهیل صادرات صورت خواهد پذیرفت و وضع ممنوعیت و محدودیت صادراتی می‌تواند مغایر با این سیاست‌ها باشد.

- در حال حاضر ایران به‌عنوان عضو ناظر سازمان تجارت جهانی می‌باشد و وضع محدودیت یا ممنوعیت می‌تواند فرآیند الحاق ایران را با مشکل مواجه سازد زیرا در رژیم تجاری ایران بیان شده که ایران هیچ‌گونه محدودیت غیرتعرفه‌ای برای واردات و صادرات کالاها نخواهد داشت.

- وضع هر نوع ممنوعیت تجاری در خصوص کشوری مانند ایران که دارای مرزهای گسترده‌ای است، منجر به تشویق تجارت از طرق غیررسمی و افزایش قاچاق می‌شود. شاهد مثال این مدعا افزایش حجم قاچاق در مواقعی بوده که این قبیل ممنوعیت‌ها شدت گرفته است.

۵. اصلاحات پیشنهادی

بنا به اذعان کارشناسان این حوزه، بند «۲» ماده فوق از این حیث ابهام دارد که در حال حاضر وزارت جهاد کشاورزی صادرات برخی از اقلام خاص دامی را ممنوع کرده است و ضروری است این ابهام برطرف شود که منظور قانونگذار از اقلام خاص دامی، نباتی، خاک زراعی و مرتعی چیست؟ آیا منظور کلیه اقلام خاص دامی، نباتی، خاک زراعی و مرتعی است که جنبه حفظ ذخایر ژنتیکی و یا حفاظت تنوع زیستی داشته باشند؟ به عبارت دیگر آیا این قید اقلام خاص دامی و نباتی و خاک زراعی را تخصیص زده یا اینکه قید فوق فقط مختص گونه‌هایی است که جنبه حفظ ذخایر استراتژیک دارند و اقلام خاص دامی یا نباتی یا خاک زراعی و مرتعی وجود دارند که علیرغم اینکه جنبه حفظ ذخایر استراتژیک ندارند ولی به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی لازم است ممنوعیت صادراتی داشته باشد.

با توجه به مباحث مطرح شده و با توجه به ضرورت توسعه صادرات و توجه به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، پیشنهاد می‌شود ماده فوق با انجام برخی از اصلاحات و رفع برخی ابهامات اشاره شده، به‌عنوان یک حکم دائمی باقی بماند.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

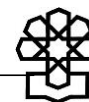
تنظیم بازار داخلی موجب ممنوعیت صدور نمی‌گردد و صدور کلیه کالاها و خدمات بجز موارد زیر مجاز است:

- تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات.

- برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه.

- استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.

- ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.

- اشیای عتیقه و میراث فرهنگی به تشخیص سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.
- آن دسته از اقلام خاص دامی، نباتی، خاک زراعی و مرتعی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیکی و یا حفاظت تنوع زیستی داشته باشند، به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست.
تبصره - صادرات کالاهایی که دولت برای تأمین آنها یارانه مستقیم پرداخت می‌کند، تنها با پیشنهاد دستگاه مربوطه و تصویب شورای اقتصاد مجاز است. در این صورت کلیه صادرکنندگان موظفند گواهی مربوط به عودت کلیه یارانه‌های مستقیم پرداختی به کالاهای صادر شده را قبل از خروج، از وزارت امور اقتصادی و دارایی اخذ کنند.

ماده (۲۶) - جواز تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت ...

۱. ماده پیشنهادی دولت

«تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت دو یا چند شخص حقیقی و حقوقی به منظور تسهیل و گسترش فعالیت اقتصادی و تجاری برای یک دوره محدود و براساس قراردادی کتبی پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها در قالب شرکت مدنی و ضوابط و شرایط مربوط به آن و با رعایت موازین اسلامی و اصل منع اضرار به غیر و منع انحصار مجاز است.

تبصره «۱» - تغییر در حیطه اختیارات مدیران در قرارداد در قبال اشخاص ثالث قابل استناد نیست و اعضای گروه به طور تضامنی مسئول پرداخت دیون گروه از اموال شخصی خود می‌باشند، مگر اینکه با اشخاص ثالث طرف قرارداد به ترتیب دیگری توافق شده باشد.

تبصره «۲» - عملیات مربوط به دفاتر تجاری، بازرسی و تصفیه، مطابق ماده (۶) و احکام باب یازدهم قانون تجارت و مواد (۱۵۱) و (۱۵۲) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت - مصوب ۱۳۴۷ - انجام می‌شود.

تبصره «۳» - فوت یا حجر یا ممنوعیت قانونی یکی از اشخاص حقیقی یا انحلال یا ورشکستگی یکی از اشخاص حقوقی موجب انحلال گروه می‌شود مگر اینکه در قرارداد تشکیل گروه اقتصادی طور دیگری مقرر شده باشد».

۲. سابقه در قوانین دائمی کشور

ماده موردنظر در قوانین دائمی کشور وجود ندارد. اما در لایحه قانون تجارت که از سوی دولت در سال ۱۳۸۴ تقدیم مجلس گردید، این موضوع به شکل تفصیلی مورد پیش‌بینی قرار گرفته بود.

۳. سابقه در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

در ماده (۱۰۷) برنامه پنجم توسعه جواز تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک به شکل اجمالی و مبهم پیش‌بینی گردید. پیش‌بینی چنین نهادی با نظر مساعد اقتصاددانان و حقوقدانان همراه بود اما از چند جهت به این ماده انتقادهایی مطرح گردید:

الف) نخست اینکه قوانین برنامه موقتی بوده و پیش‌بینی چنین نهادی در یک قانون موقتی از لحاظ فن قانونگذاری مطلوب نبوده است.

ب) پایه و اساس تشکیل این قبیل همکاری‌ها توافق و قرارداد طرفین است، لذا سوق دادن آن به سمت مشارکت تجاری با اهداف این گروه که تسهیل در همکاری و گسترش فعالیت اقتصادی اعضا می‌باشد، مغایرت دارد.

ج) هرچند شباهت‌هایی بین این قرارداد با مشارکت مدنی وجود دارد، اما ماهیت آن دو با یکدیگر متفاوت بوده و همین تفاوت در ماهیت موجب شده است تا قانونگذار در کنار مشارکت مدنی در نظام تقنینی کشور، این نوع قرارداد همکاری را نیز پیش‌بینی نماید، لذا لازم‌الاجرا دانستن احکام مشارکت مدنی نسبت به این نوع قرارداد با ماهیت آن متفاوت است.

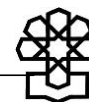
د) قانونگذار به دلیل رعایت اختصار در قانون‌نویسی بسیاری از احکام گروه اقتصادی با منافع مشترک را مسکوت گذاشته و در برخی موارد به احکام مشارکت مدنی یا قانون تجارت ارجاع داده است. در حالی که این نوع همکاری دارای احکام مستقل از مشارکت تجاری بوده و اجمال و سکوت ماده در بسیاری موارد موجب دور شدن این نهاد از هدف اصلی خود می‌گردد.

دولت، ماده (۱۰۷) برنامه پنجم را بدون هیچ تغییری و با همان اشکالات مطرح شده، مجدداً در لایحه تکرار نموده است. لایحه مذکور برخلاف قانون برنامه موقتی نبوده و ماهیت دائمی دارد، بنابراین لازم و ضروری بود تا دولت در لایحه پیش‌رو، که قرار است به شکل دائمی به تصویب رسد، با تفصیل بیشتری به بررسی احکام و ضوابط این قرارداد می‌پرداخت. می‌توان گفت هرچند پیش‌بینی چنین نهادی در لایحه امری مطلوب است اما لازم است از اختصارنویسی و اجمال‌گویی دوری نموده و موارد مبهم و مسکوت آن به روشنی مشخص گردد. امکان رفع ایرادات ماده مذکور با افزودن چند تبصره وجود

دارد.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

یکی از ایرادهای اساسی همکاری در قالب شرکت تجاری آن است که اراده طرفین در آن بسیار محدود گشته و بیشتر ضوابط حاکم بر آن از سوی قوانین آمره تعیین می‌گردد، از سوی دیگر طولانی بودن پروسه تشکیل و ثبت این نوع از مشارکت نیز مشکل دیگری در پیش روی فعالان اقتصادی می‌باشد؛ از این رو دولت‌ها برای تسهیل همکاری و گسترش فعالیت اقتصادی در قوانین خود یک نوع مشارکت قراردادی

را نیز پیش‌بینی نمودند که پایه و مبنای آن توافقات طرفین بوده و می‌توان آن را تلفیقی از شرکت مدنی و تجاری دانست. همچنین گروه اقتصادی با منافع مشترک، به دلیل تقسیم ریسک سرمایه‌گذاری بین اعضای گروه و همراه نمودن امکانات متنوع اعضا برای انجام یک فعالیت اقتصادی مشترک، مورد توجه بسیاری از فعالان اقتصادی به خصوص سرمایه‌گذاران خارجی است. لذا پیش‌بینی چنین نهادی در قانون، مطلوب و مورد تأیید است. هرچند این قرارداد در قوانین اکثر کشورها در قانون تجارت مورد توجه قرار می‌گیرد. لذا بهتر آن بود که این قانون به عنوان مواد الحاقی به قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ مورد توجه قرار می‌گرفت.

۵. اصلاحات پیشنهادی و دلایل آن

الف) ابهام، اجمال و سکوت ماده به دلیل اختصارنویسی و محدود نمودن آن در یک ماده و سه تبصره موجب شده است تا نهاد مذکور با ابهام روبرو گردد. مواردی مانند:

- تعیین نشدن ضوابط حاکم بر انحلال این گروه،
- سکوت ماده راجع به فعالیت تجاری و کسب منفعت گروه برای خود،
- ابهام راجع به احکام حاکم بر شخصیت حقوقی گروه، حیطه فعالیت و نحوه مدیریت خود گروه،
- ابهام راجع به شیوه رجوع به اشخاص در صورت عدم کفایت دارایی گروه،
- سکوت قانون راجع به انتشار اوراق مشارکت از سوی این گروه،
- سکوت راجع به عدم امکان انتقال سرمایه و حقوق اعضا به شکل سهام و اوراق قابل انتقال،
- سکوت راجع به مشارکت افراد خارجی در این گروه و ضوابط حاکم بر آن.

ب) امکان تشکیل مشارکت مدنی یا مشارکت تجاری بر طبق قوانین کشور وجود داشته است؛ لذا پیش‌بینی گروه اقتصادی در کشور تلاش برای تأسیس نوع جدیدی از مشارکت بوده است که امکان تشکیل آن با توجه به قوانین گذشته وجود نداشته است؛ اما ماده (۲۶)، به دلیل اختصارنویسی از بیان احکام مستقل این نوع از مشارکت امتناع نموده و احکام مشارکت مدنی را نسبت بدان نیز لازم‌الاجرا کرده است.

ج) تبصره «۲» ماده مذکور، بسیاری از احکام دفاتر تجاری، بازرسی و تصفیه مربوط به شرکت‌های تجاری را در خصوص گروه اقتصادی نیز لازم‌الرعايه دانسته است، لذا تبصره مذکور، این نوع مشارکت را به سمت مشارکت تجاری سوق می‌دهد. امکان بازرسی و قواعد تصفیه در برخی موارد نسبت به گروه حاکم بوده و اختصارنویسی موجب گردیده است تا تفکیک مذکور صورت نگرفته و این احکام نسبت به همه قراردادهای همکاری ولو آنکه فعالیت تجاری انجام ندهد نیز گسترش یابد. لذا لازم و ضروری است تا قانونگذار اختصارنویسی را کنار نهاده و با تفصیل بیشتر به بیان احکام گروه اقتصادی با منافع مشترک اقدام نماید.

د) «گروه اقتصادی با منافع مشترک» عیناً ترجمه قانون تجارت فرانسه (group emend 'intéréteconomiqu) بوده و مطلوب آن است که نامگذاری این گروه با توجه به پیشینه تقنینی نظام حقوقی داخلی صورت گیرد.

ابهامات و ایرادهای مطرح شده بیشتر ناشی از اختصارنویسی بوده و با بیان چند تبصره می‌توان ایرادهای مذکور را برطرف کرد. لذا مرکز پژوهش‌های مجلس با مطالعه تطبیقی قوانین سایر کشورها و جمع‌آوری نظرات کارشناسان، پیشنهاد جایگزین زیر را جهت برطرف شدن ایرادات وارده بر لایحه تقدیم می‌کند:

۶. بند پیشنهادی نهایی

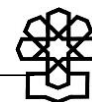
ماده (۲۶)

تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت دو یا چند شخص، به‌منظور تسهیل و گسترش فعالیت اقتصادی و تجاری و افزایش نتایج فعالیت‌های اعضای گروه به موجب قرارداد کتبی، پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها برای دوره معین تشکیل می‌یابد. گروه پس از ثبت دارای شخصیت حقوقی بوده و تا اتمام عملیات تصفیه باقی خواهد بود، لکن ثبت مذکور اماره تجاری بودن محسوب نمی‌گردد. اشخاص در صورتی می‌توانند گروهی را تشکیل داده یا در گروهی عضو گردند که فعالیت گروه، با فعالیت آنان مرتبط باشد. گروه می‌تواند بدون آورده نیز تشکیل گردد، در این صورت تعهدات هر یک از طرفین باید مشخص باشد.

تبصره «۱» - اعضای گروه به‌طور تضامنی مسئول پرداخت دیون گروه از اموال شخصی خود می‌باشند، مگر اینکه با اشخاص ثالث طرف قرارداد به‌ترتیب دیگری توافق شده باشد. طلبکاران گروه اقتصادی پس از مطالبه رسمی طلب و عدم پرداخت از سوی گروه، می‌توانند برای وصول طلب خود به اعضا رجوع کنند. هرگونه اقدام مدیر یا مدیران که در حدود موضوع گروه اقتصادی باشد گروه را در مقابل اشخاص ثالث متعهد می‌سازد و محدود کردن اختیارات مدیران در مقابل اشخاص ثالث قابل استناد نیست. مگر آنکه اثبات گردد، شخص ثالث نسبت به محدود بودن اختیار مدیر آگاه بوده است.

تبصره «۲» - حقوق اعضای گروه قابل انتقال به‌صورت سهم یا سایر اسناد قابل انتقال نخواهد بود و هرگونه شرطی برخلاف آن باطل است. گروه می‌تواند مطابق شرایط عمومی انتشار اوراق مشارکت به‌وسیله شرکت‌ها، این‌گونه اوراق را صادر کند، به شرط آنکه خود گروه اقتصادی مزبور منحصراً از شرکت‌هایی تشکیل شده باشد که طبق قانون شرایط انتشار اوراق مشارکت را دارند. سررسید اوراق مشارکت نباید فراتر از مدت گروه اقتصادی باشد.

تبصره «۳» - راجع به انحلال گروه مواد (۱۳۶)، (۱۳۹) و (۱۴۰) قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ حاکم خواهد بود. در صورتی که گروه به انتشار اوراق مشارکت اقدام نموده یا فعالیت تجاری انجام دهد، عملیات

مربوط به دفاتر تجاری، بازرسی و تصفیه مطابق ماده (۶) و احکام باب یازدهم قانون تجارت و مواد (۱۵۱) و (۱۵۲) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت- مصوب ۱۳۴۷- انجام می‌شود؛ در غیر این صورت دفاتر تجاری ضروری نبوده و در خصوص امور تصفیه و بازرسی بر طبق قرارداد عمل می‌گردد. در صورتی که اعضا نتوانند به هر دلیلی مدیر تصفیه را تعیین نمایند، دادگاه صالح فردی را به‌عنوان مدیر تصفیه مشخص خواهد کرد.

تبصره «۴» - کلیه تصمیمات مربوط به گروه از قبیل اداره اموال گروه، مدیریت، نحوه تصمیم‌گیری، انحلال پیش از موعد، پذیرش عضو جدید یا خروج اعضا، معافیت عضو جدید نسبت به دیون سابق و مانند آن بر طبق قرارداد تشکیل گروه خواهد بود. هرگونه استناد به مفاد قرارداد در برابر اشخاص ثالث منوط به انتشار آن خواهد بود. در صورت سکوت قرارداد راجع به موارد فوق، احکام شرکت مدنی حاکم خواهد بود مگر آنکه گروه مذکور اقدام به فعالیت‌های تجاری نماید که در این صورت مشمول احکام شرکت تضامنی می‌گردد.

تبصره «۵» - آیین‌نامه اجرایی این ماده راجع به ثبت و انتشار قرارداد، ضوابط اتباع خارجی برای عضویت و تشکیل گروه و ضوابط حاکم بر بطلان گروه به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های بازرگانی، امور اقتصادی و دارایی و دادگستری حداکثر ظرف ۶ ماه پس از تصویب این قانون، تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده (۲۷) - بلامانع بودن خرید کالا یا خدمات از طریق بورس بدون رعایت تشریفات قانون برگزاری مناقصات

۱. ماده پیشنهادی دولت

«خرید کالا یا خدمات از طریق بورس، بدون رعایت احکام و تشریفات قانون برگزاری مناقصات، توسط دستگاه‌های اجرایی بلامانع است».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

«قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به‌منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی» مصوب ۱۳۸۸ مقرر داشته است که: «ماده (۱۷) - خرید و فروش کالاهای پذیرفته شده در بورس‌های کالایی که با رعایت مقررات حاکم بر آن بورس‌ها مورد دادوستد قرار می‌گیرند توسط وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، نهادها و دستگاه‌های دولتی و عمومی و دستگاه‌های اجرایی نیاز به برگزاری مناقصه یا مزایده و تشریفات مربوط به آنها ندارد».

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

«ماده (۱۰۸) - خرید کالا یا خدمات از طریق بورس بدون رعایت احکام و تشریفات قانون برگزاری

مناقضات، توسط دستگاه‌های اجرایی، بلامانع است.»

که عملکردی بیش از همان قوانین دائمی ایجاد نکرده است.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

با توجه به داشتن قانون دائمی جامع‌تر و دقیق‌تر، اساساً نیاز به این قانونگذاری جدید نیست و بلکه برای توسعه بستر معاملات بخش عمومی و ارتقای مناقضات و مزایده‌ها پیشنهاد زیر به جای آن ارائه می‌شود.

۵. اصلاحات پیشنهادی

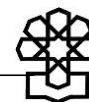
دلیل و نتیجه اصلی چنین حکمی تسهیل معاملات بخش عمومی کشور و کاهش تشریفات و نیز کاهش زمان شکل‌گیری معاملات بخش عمومی و بهبود هزینه مبادلات این بخش است. درحالی که در این خصوص، قبلاً و به‌صورتی دقیق‌تر و جامع‌تر حکمی تصویب و ابلاغ شده است، حکم مصوب قبلی صحیح‌تر نیز هست چون اولاً حوزه کار بورس شامل معاملات کالاهای انبوه است و ثانیاً در حکم قبلی مصادیق دستگاه‌ها با دقت و وضوح بیشتر و بهتری تصریح شده است و ثالثاً حکم قبلی شامل مزایده‌ها هم هست و حتی در صورت حکم جدید تعارض قانونی پیش می‌آید که آیا قانون جدید درصدد خروج مزایده از دامنه کار بورس بوده است یا نه؟ لذا در مجموع پیشنهاد می‌شود که این ماده پیشنهادی جدید حذف و به جای آن ماده زیر برای بهبود بستر معاملات بخش عمومی و کاهش هزینه‌های مبادله تصویب شود.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

«وزارت صنعت، معدن و تجارت (مرکز توسعه تجارت الکترونیکی) مکلف است سامانه تدارکات الکترونیکی دولت را برای انجام کلیه مراحل معاملات وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی مذکور در قانون برگزاری مناقضات و سایر قوانین مالی معاملاتی دولت، با رعایت قانون تجارت الکترونیکی و قانون برگزاری مناقضات تکمیل نماید. دستگاه‌های اجرایی موضوع بند «ب» ماده (۱) قانون برگزاری مناقضات و سایر معامله‌کنندگان بخش عمومی، اعم از دستگاه‌های مشمول ذکر یا تصریح نام و یا نهادهای عمومی دولتی و غیردولتی، لازم است به تشخیص هیئت وزیران نسبت به ثبت نام در این سامانه اقدام کنند و با استفاده از امضای الکترونیکی معتبر و با رعایت مقررات مربوط، کلیه مراحل معاملات از جمله فراخوان، توزیع و دریافت اسناد، بازگشایی پیشنهادها و پاکت‌ها، انعقاد قرارداد و پرداخت وجه را، پس از اعلام مرکز توسعه تجارت الکترونیکی صرفاً از طریق این سامانه و به‌طور الکترونیکی به انجام رسانند.

با ایجاد بستر الکترونیکی برای انجام معاملات و بانک اطلاعاتی به‌روز و تجمیع شده از معاملات دستگاه‌های اجرایی، با تصویب هیئت وزیران کلیه پایگاه‌های اطلاعاتی مربوط به انواع معاملات در قوانین و مقررات مختلف باید از طریق همین سامانه تغذیه گردد و از تعدد و تکرار ورود اطلاعات توسط دستگاه‌های اجرایی جلوگیری شود.

درصدی (طبق تصویب هیئت وزیران) از حجم ریالی معاملات این سامانه به‌عنوان کارمزد خدمات

و برای توسعه، به‌روزرسانی و نگهداری سامانه مذکور به‌صورت درآمد - هزینه به سامانه اختصاص می‌یابد».

ماده (۲۸) - جواز مشارکت شرکت‌های بیمه خارجی با شرکت‌های بیمه تجاری داخلی

۱. ماده پیشنهادی دولت

«مشارکت شرکت‌های بیمه خارجی با شرکت‌های بیمه تجاری داخلی با اولویت بخش غیردولتی به‌منظور ایجاد شرکت بیمه مشترک بازرگانی در ایران، جذب سرمایه خارجی توسط شرکت‌های بیمه داخلی و همچنین تأسیس و فعالیت شعب و نمایندگی شرکت‌های بیمه بازرگانی خارجی و مؤسسات کارگزاری بیمه خارجی و شعب آنها با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قوانین مربوط مجاز است.

تبصره - شرکت‌های بیمه خارجی با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قوانین مربوط مجاز به ایجاد شرکت مشترک بیمه در ایران با صندوق بیمه کشاورزی می‌باشند».

۲. سابقه ماده پیشنهادی در نظام قانونگذاری

۳. سابقه ماده پیشنهادی در برنامه‌های قبلی و عملکرد آن

این ماده پیشنهادی در ماده (۱۱۳) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور بوده است.

۴. نیاز یا عدم نیاز به قانونگذاری

۵. اصلاحات پیشنهادی

صدر ماده (۲۸) مورد تأیید بوده ولی تبصره این ماده با صدر آن همخوانی ندارد. بنابراین حذف تبصره، پیشنهاد می‌گردد.

یکی از مشکلات صنعت بیمه کشور، وجود انحصارهای دولتی (انحصار بیمه ایران در قرارداد با دستگاه‌های دولتی) و عدم ایجاد زیرساخت لازم برای توسعه مشارکت بخش خصوصی در بازار بیمه کشور است. بنابراین به‌دلایل ذیل، پیشنهاد لغو انحصار انجام بیمه‌های دستگاه‌های اجرایی نزد شرکت سهامی بیمه ایران ارائه می‌گردد:

- به استناد ماده (۸) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، هر امتیازی که برای بنگاه‌های دولتی با فعالیت اقتصادی گروه یک و دو ماده (۲) این قانون (عملیات بیمه در شمول گروه دو می‌باشد) مقرر شود باید عیناً و با اولویت برای بنگاه یا فعالیت‌های اقتصادی مشابه بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی در نظر گرفته شود. همچنین به استناد تبصره این ماده، دولت مکلف شده است کلیه امتیازات موجود موضوع این ماده را لغو یا تعمیم دهد.

- وجود این انحصار در شرایط جدید بیمه می‌تواند به عنوان مانع جدی برای ارتقای رقابت منصفانه

بین مؤسسات بیمه دولتی و خصوصی بوده و مانع از بهبود فضای رقابت و کسب‌وکار شود.

- اعمال این انحصار موجب محرومیت دستگاه‌های وابسته به دولت از خدمات بیمه‌ای بخش خصوصی گردیده و در مواردی ممکن است موجب کاهش کیفیت خدمات شرکت سهامی بیمه ایران و تضییع حقوق و منافع بیمه‌گذاران دولتی شود.

۶. ماده نهایی (پس از اعمال اصلاحات)

مشارکت شرکت‌های بیمه خارجی با شرکت‌های بیمه تجاری داخلی با اولویت بخش غیردولتی به منظور ایجاد شرکت بیمه مشترک بازرگانی در ایران، جذب سرمایه خارجی توسط شرکت‌های بیمه داخلی و همچنین تأسیس و فعالیت شعب و نمایندگی شرکت‌های بیمه بازرگانی خارجی و مؤسسات کارگزاری بیمه خارجی و شعب آنها با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قوانین مربوط مجاز است.

تبصره - حذف.

- ماده الحاقی (پیشنهادی)

انعقاد قرارداد بیمه‌های دستگاه‌های اجرایی به صورت انحصاری با شرکت سهامی بیمه ایران، موضوع ماده (۳۰) قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰ لغو می‌شود.^۱

ماده (۲۸) مکرر-۲: در راستای توسعه صنعت بیمه و در جهت گسترش ابزارهای نوین مالی و اوراق بهادار اسلامی، شرکت‌های بیمه بازرگانی مجاز هستند به‌عنوان یکی از ارکان ضمانت انتشار این اوراق در کنار بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری تحت نظارت بانک مرکزی، شرکت‌های تأمین سرمایه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و نهادهای عمومی و شرکت‌های دولتی فعالیت نمایند.

۱. پیشنهاد کارشناسی مستخرج از جلسه بررسی مواد پولی و بانکی، بازار سرمایه و بیمه «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» با حضور کارشناسان بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، بیمه مرکزی، شورای هماهنگی بانک‌های دولتی، کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی در تاریخ ۱۳۹۴/۸/۳۰ در مرکز پژوهش‌های مجلس.

شماره مسلسل: ۲-۱۴۵۶۸

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» ۲. ماده (۱۱) تا (۲۸)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه توسعه و برنامه‌ریزی)

تدوین‌کننده: ایمان تهرانی

تهیه‌کنندگان: دفتر مطالعات اقتصادی: موسی شهبازی‌غیائی، رضا علیزاده قره‌باغ، سعید غلامی‌باغی، حسین هرورانی، سامان پناهی، امید شریفی، ابوالفضل خاوری‌نژاد، سیدامیر سیاح، سیدهادی موسوی‌نیک، موسی خوشکلام خسروشاهی، محمدرضا عبداللهی

دفتر مطالعات بخش عمومی: میثم پیله‌فروش، شهرام حلاج نیشابوری

دفتر مطالعات حقوقی: مهدی عبدالملکی، رسول آقاداتاشی

دفتر مطالعات زیربنایی: محمدرضا فارسیان

ناظران علمی: محمد قاسمی، صمد عزیزنژاد (مواد مرتبط با بازارهای مالی و پولی)

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه

۲. برنامه ششم توسعه

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۴/۸/۱۷

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۴/۹/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۹/۲۸